

DIỄN ĐÀN

Số 24

Ngày 10/9/1991

MỤC LỤC

TIN TỨC	trang 2
KINH TẾ - CHÍNH TRỊ	
Đảo chính ở Liên xô	5
Những kẻ cướp đầu tiên	6
Sự đi lên và thất bại của Đảng CS Liên xô	10
Cách xa chiến địa	10
Lại là đồng chí	11
Hòa bình cho Campuchia	12
Tự do hay là chết	13
Làm thế nào một nhà độc tài có thể chiếm được lòng tin ..	15

DIỄN ĐÀN BẠN ĐỌC:

Tìm chuyện lạ	19
Một tiếng chuông sinh thái	21
VĂN HỌC - THỂ THAO	
Về quốc ca của các dân tộc	17
Chuyện lạ đó đây	24

TẠP CHÍ DIỄN ĐÀN

do thanh niên Việt nam tại Praha
biên soạn và phát hành

Tổng biên tập: Trần Hồng Hà

Mọi thư từ, bài vở, tiền ủng hộ xin gửi về địa chỉ:

Trần Hồng Hà
Kolej Strahov XI/42
160 00 Praha 6
Č SFR

Tel.: 35 49 79, xin phòng 42
Fax: (42)(02) 22 23 04

Số tài khoản ngoại tệ:
Devizové
konta: 34833-1010759-111
Komerční banka
Na Příkopě 3 - PRAHA 1

Các bạn thân mến,

Những chế độ độc tài (phát xít) như những mầm cây gấp được mảnh đất quá mầu mỡ, chúng có thể lớn phồng phao để rồi một ngày chết yếu — xin mượn lời một bạn đọc của Diễn Đàn để ai điều cho một chế độ, một nền tảng tư tưởng đang bị đảo bỗ iận gốc rễ của nó.

Diễn Đàn lần này tuy ra muộn hơn thường kỳ vì chúng tôi phải lệ thuộc trong nhiều vấn đề kỹ thuật, tuy vậy cũng xin được chia vui cùng tất cả những người yêu chuộng tự do.

Chúng tôi tin rằng tất cả các bạn đều mong sớm có một ngày mà chúng ta không phải tủi thân (hoặc thậm chí nhục nhã) khi nhận mình là người Việt nam.

Ngay đó xa hay gần là tùy thuộc phần nhiều ở mỗi chúng ta.

BBT

Thời gian qua tính từ số 21 đến ngày 7.9.1991 chúng tôi đã nhận được:

Bài của các bạn sau đây:

Người Cùng Khổ (B. Bystrica), Đoàn Kết (Bratislava), NCT, Ngô Chí Trung, Ngô Hà (Brno), Công Xuân Tùng (Košice), Lão Hạc (Letohrad), TTH (Skalica), Trần Kim Cương (Zlín), Nguyễn Vương Việt, Lê Nhị Hà, Nghiêm Minh Mẫn (BRD), Bút Mới, Phạm Đức (Hà Lan), Nguyễn Hoàng Linh (Hungary), Dannieł Văn (USA).

Tiền ủng hộ của các bạn:

Hoàng Minh Nam (50Kčs, Bratislava), Nguyễn Văn Huân (200Kčs, Bratislava), Lá Cơ Trần (100Kčs, Brno), Đỗ Minh Công (100Kčs, Brno), Quốc Đoàn (50Kčs, Frenštát P/R), Lê Minh Hiếu (20DM, Frenštát P/r), Lenka (Tổ Liên) (50Kčs, Jindřichuv Hradec), N.A.N (50Kčs, Jablonec N/n), Cao Radmila (50Kčs, Košice), Lê Đại Cường (100Kčs, Litvinov), Đỗ Văn Hiển (100Kčs, Mladá Boleslav), Nguyễn Văn Hai (50Kčs, Melník), Lương Văn Tích (100Kčs, Praha 4), Từ Thắng (50Kčs, Praha), HDS (1000Kčs, Praha), Kolektiv Vietnamcu (130Kčs, Praha), Huỳnh Văn Thịnh (50Kčs, Teplice), Trần Tuấn Anh (50\$ Áo), Lương Bửu Tân (20DM, BRD), Nghiêm Minh Mẫn (70Kčs, BRD), Phạm Văn Diển (10DM, BRD), Phan Đăng Dung (10DM, BRD), Vương Lệ Vân (20DM, BRD), Hữu Phương (20DM, BRD), Nguyễn Thị Hiền (20DM, BRD), Bân Hữu Phương (20DM, BRD), Trần Anh Chương (30DM, Canada), Một bạn đọc Liên Xô (20USD), Tố Hương (10DM, Liên xô), Phạm Thúy Nga (10DM, Thụy Sĩ),

Thư góp ý, đặt báo của các bạn:

Người Cùng Khổ (B. Bystrica), Đoàn Kết (Bratislava), Đỗ Minh Công, Lá Cơ Trần, Ngô Chí Trung (Brno), Trần Minh Trung (Brodec nad Jezerou), Bạch Sơn Hà (Chomutov), Cao Radmila, Công Xuân Tùng (Košice), Lão Hạc (Letohrad), Nguyễn Thanh Tùng (Nejdek), Phạm Tuấn Anh (Nittra), Thái Quang Nghĩa (Praha), Nguyễn Hồng Loan (Partizánské), Nguyễn Thị Ngạn (Plavy), HDS (Praha), Nguyễn Văn Thi (Praha), TTH (Skalica), Huỳnh Văn Thịnh, Nguyễn Thị Anh Thư (Teplice), Trịnh Khắc Quyết (Trnava), Trần Hữu Nam (Trutnov), Tập thể đoàn UZ - 71 (ZLín), Trần Kim Cương (Zlín), Trần Tuấn Anh (Áo), Nguyễn Vương Việt, BBT báo Cảnh Én, BBT báo Tia Sáng, Đinh Thị Thu Hồng, Hoài Hương, Lê Nhị Hà, Lương Bửu Tân, Nghiêm Minh Mẫn, Nguyễn Anh Xuân (BRD), Nguyễn Công Thắng, Phạm Văn Diển, Phan Đăng Dung, Vương Lệ Vân, Hữu Phương, Nguyễn Thị Hiền, Bân Hữu Phương (BRD), Huỳnh Công Huân (Bulgari), Trần Anh Chương (Canada), Nguyễn Hoài Văn (Pháp), Bút Mới, Đỗ Mạnh Hanh, Phạm Đức (Hà Lan), Nguyễn Hoàng Linh (Hungary), Phạm Thúy Nga (Thụy Sĩ), Dannieł Văn (USA), Phan Hồng (USA).

Chúng tôi xin chân thành cảm ơn và mong tiếp tục nhận được sự cộng tác, giúp đỡ cũng như góp ý trao đổi của các bạn trong thời gian tới.

ĐẢO CHÍNH THẤT BẠI Ở LIÊN XÔ!!!

Ngày 19.8, ở Liên xô xảy ra vụ đảo chính. Phe bảo thủ thuộc DCS, đứng đầu là phó tổng thống G.Yanayev bắt giữ tổng thống Gorbachov ở nhà nghỉ hè và tuyên bố nắm quyền. Các lực lượng dân chủ đứng đầu là tổng thống cộng hòa Nga Boris Yeltsin cương quyết chống lại. Sau 3 ngày căng thẳng cuộc đảo chính đã thất bại hoàn toàn. Tin chi tiết về cuộc đảo chính và những sự kiện sau đó xin các bạn xem mục "Đảo chính thất bại ở Liên Xô", trang 5.

TIN VIỆT NAM

• THAY ĐỔI TRONG CHÍNH PHỦ

Trong cuộc họp quốc hội, Võ Văn Kiệt - người được xem là đi theo những chính sách cải cách kinh tế - đã được bầu làm chủ tịch nước.

Ngày 11.8.1991 hội nghị quốc hội Việt Nam đã bầu ra 6 thành viên của chính phủ, kể cả bộ trưởng Bộ ngoại giao và bộ trưởng Bộ quốc phòng. Những thay đổi cũng đã đúng với chiết kế của Bộ nội vụ, Bộ ngoại thương, chủ tịch hội đồng kế hoạch nhà nước và chức năng của phó chủ tịch nước. Những thay đổi này quốc hội Việt nam chỉ quyết định sau khi chọn chủ tịch nước (ông Võ Văn Kiệt) 1 ngày.

• HÀ NỘI SỬA ĐỔI HIẾN PHÁP

Theo hãng tin Reuter tại Hà Nội, các đại biểu quốc hội nói rằng dự thảo sửa đổi hiến pháp Việt Nam bỏ đi phần lớn những đoạn nói tới chủ nghĩa xã hội, điều đó phản ánh sự chuyển biến của đất nước sang nền kinh tế thị trường.

Phùng Văn Tứu, phó chủ tịch quốc hội, trong cuộc phỏng vấn gần đây nói: "Trước đây, chúng tôi thường nói tới chủ nghĩa xã hội và phong trào xây dựng chủ nghĩa xã hội để xây dựng đất nước. Nhưng bây giờ chúng tôi thấy không cần thiết nữa."

Những người góp phần làm dự thảo sửa đổi hiến pháp trong kỳ họp quốc hội vừa qua nói rằng chúng phản ánh sự thay đổi của Việt Nam từ nền kinh tế tập trung sang nền kinh tế thị trường, kể từ khi hiến pháp gần đây nhất được viết vào năm 1980.

Theo hiến pháp 1980, nhà nước đóng vai trò chính trong nền kinh tế của Việt Nam. Ông Tứu cho biết rằng bản hiến pháp sửa đổi chỉ coi nhà nước là một trong số những thành phần chủ chốt kể cả các xí nghiệp tư doanh và các hợp tác xã.

Bản dự thảo viết lại nhiều thứ trong phần kinh tế, từ điều số 15 đến số 29, cắt bỏ những lời nói xấu chủ nghĩa tư bản - ông Tứu nói.

Dự thảo sửa đổi hiến pháp giống như bản hiến pháp của Hồ Chí Minh năm 1946,

bản hiến pháp đó không đả động đến chủ nghĩa xã hội hay chủ nghĩa cộng sản và đảm bảo quyền tự do ngôn luận, báo chí, tín ngưỡng và hội họp.

International Herald Tribune 13/8/1991

• BÌNH THƯỜNG HÓA QUAN HỆ TRUNG - VIỆT ?

Trả lời phỏng vấn dài truyền hình Hồng Kông, Thủ tướng Trung Quốc Lý Bằng thông báo rằng Trung Quốc và Việt Nam sẽ sớm bình thường hóa quan hệ. Ông Lý Bằng nói rằng Trung Quốc hài lòng vì quá trình giải quyết vấn đề Campuchia đang tiến triển nhanh. Điều đó giúp cho quan hệ hai nước được cải thiện. Ông cho rằng Việt Nam và Trung Quốc đang chuẩn bị cho cuộc gặp gỡ cấp cao nhất vào cuối năm nay ở Bắc kinh.

Về tình hình Liên xô sau cuộc đảo chính, ông Lý Bằng nói rằng sự thay đổi ở đó không ảnh hưởng gì tới quyết tâm đi theo CNXH của Trung Quốc. Ông còn nói rằng những gì đã xảy ra ở Liên xô là hậu quả của những nhân tố phức tạp trong nước và quốc tế. Một lần nữa ông nhắc lại rằng sự thay đổi ở Liên xô không ảnh hưởng gì tới mối quan hệ giữa Trung Quốc và Việt Nam.

(Theo BBC 1/9/1991)

TIN THẾ GIỚI

• NAM TRIỀU TIÊN XIN GIA NHẬP LIÊN HỢP QUỐC

Ngày 5.8, trưởng phái đoàn quan sát Cộng hòa Triều Tiên tại LHQ, đại sứ Ro Trang-hi đã trao cho Tổng thư ký LHQ đơn chính thức xin gia nhập LHQ của chính phủ mình. Bắc Triều Tiên cũng đã thực hiện việc này hôm 8.7. Hội đồng bảo an LHQ sẽ đồng thời tuyên bố ý kiến đối với hai đơn gia nhập trên.

(Mladá Fronta Dnes 7.8)

• PLO VÀ HỘI NGHỊ HÒA BÌNH

Nếu không có sự bảo đảm rằng Israel sẽ đổi vùng đất đang chiếm đóng lấy hòa bình thì những người Palestine sẽ không tham dự hội nghị hòa bình về vùng Cận đông - J. Arafat nhấn mạnh trong khi trả lời phỏng vấn của báo New York Times. Ông bổ sung

rằng nếu không có sự đồng ý của Tổ chức giải phóng Palestin (PLO) thì sẽ không có một người Palestin nào tham dự các cuộc đàm phán. Theo ông Arafat thi phải giải quyết vấn đề thành lập một nước Palestin độc lập với thủ đô là Jerusalem. Sau đó nước này có thể thành lập liên bang với Jordani nếu cả hai phía cùng mong muốn.

(Mladá Fronta Dnes 8.8)

• IZRAEL PHẢN ĐỐI SỰ CÓ MẶT CỦA PLO

Trong vòng đầu tiên của hội đàm Mỹ-Israel với mục đích chuẩn bị một hội nghị hòa bình về vùng Cận đông, Israel yêu cầu Mỹ không nối lại đàm phán với tổ chức PLO. Nghe nói phái đoàn Israel đàm bảo rằng PLO sẽ không được phép tham gia những đàm phán hòa bình của hội nghị. Thủ tướng Israel J. Shamir tuyên bố rằng sau thất bại của cuộc đảo chính tại Liên xô sẽ có nhiều hy vọng hơn cho một hội nghị về vùng Cận đông. Nhưng cũng theo ông thì chưa rõ ràng liệu hội nghị có thể khai mạc vào tháng 9 như đã định hay không. Tổng thống Mỹ G. Bush cũng phát biểu tương tự.

(Mladá Fronta Dnes 9.8 và 24.8)

• THỜI NIÊN THIẾU CHỈ CÓ MỘT ĐÔ CHƠI...

Trong khi hầu hết các báo Cuba đều tâng bốc việc giành huy chương tại đại hội thể thao Trung Mỹ lần thứ XI, thì tờ Tribuna nhắc nhở nhân dân Cuba thực tế khó khăn của cuộc sống hàng ngày. Cũng như thực phẩm, những người Cuba chỉ được mua quần áo, giày dép và sản phẩm công nghiệp bằng sổ phân phối gọi là libreta. Tờ Tribuna thông báo rằng sản phẩm dự trữ phân phối cho thời gian từ tháng 8.90 đến 8.91 sẽ đồng thời phân phối đến tận năm 1992. Nói cách khác, người dân Cuba sẽ phải thỏa mãn với số lượng hàng hóa không phải cho một năm mà cho 2 năm và có thể lâu hơn. Cho một đứa bé gái trong thời gian 2 năm đó có thể được mua một thứ đồ chơi, một khăn quàng, hai quần lót, một đôi giày, một bộ đồng phục học sinh và một bộ quần áo được lựa chọn. Đối với con trai cũng tương tự.

(Mladá Fronta Dnes 8.8)

• THỦ TƯỚNG NHẬT BẢN THĂM MÔNG CỔ

Ngày 13.8, thủ tướng Nhật bản T. Kaifu đã sang thăm chính thức một ngày Mông cổ. Lần đầu tiên trong lịch sử Mông cổ, thủ tướng của một nước công nghiệp phát triển đã đến đây. Theo dự đoán thì việc giúp đỡ kinh tế Mông cổ (khoảng 15 triệu đô la) sẽ được đưa ra trong dịp này.

(Mladá Fronta Dnes 14.8)

• THỔ NHĨ KỲ TRẢ ĐÚA

Các lực lượng an ninh của Thổ nhĩ kỳ đã giết 14 người Kurd ở vùng đông nam Thổ trong lễ kỷ niệm 7 năm ngày bắt đầu cuộc đấu tranh vì một nước Kurd tự do. Trong cuộc tấn công chống những người Kurd gần thành phố Sirvan này, phía Thổ cung thiệ hại một lính và một cảnh sát. Theo các nhân chứng trực tiếp thì hành động đó là đòn trả đũa cho vụ xung đột hôm thứ tư, trong đó 90 người Kurd đã tấn công và giết 3 người lính trên quốc lộ giữa hai thành phố Bitlis và Diyarbakir.

(*Mladá Fronta Dnes 17.8*)

• TƯỚNG NHỚ TẠI NHẬT BẢN

Vua Nhật bản Akihito và thủ tướng T. Kaifu hôm 15.8 đã mặc niệm tại gian nhà tưởng nhớ nạn nhân của đại chiến thế giới thứ 2 ở Tokio trong dịp kỷ niệm 46 năm Nhật bản đầu hàng. Trong bài phát biểu, ông Kaifu nói rằng nghĩa vụ của mỗi người là phải giúp thế hệ trẻ nhớ đến sự chết chóc vô ích trong chiến tranh và phải đảm bảo hòa bình để những nỗi kinh hoàng đó không lặp lại. Trong đại chiến thứ 2, Nhật cùng phe với Đức và Ý, đã mất ba triệu người.

(*Mladá Fronta Dnes 16.8*)

• TỊ NẠN ALBANIE TẠI Ý

Trong tuần trước khoảng hơn 17 ngàn người Albania đã bơi thuyền tới cảng Bari và các cảng khác của Ý. Nhưng chính phủ Ý quyết định sẽ không tiếp nhận một ai cả và trong vòng vài ngày đã trả lại 15 ngàn người Albania. Đồng thời các đại diện Ý đã hứa sẽ cho chính phủ Albania vay 150 triệu đô-la để cải thiện điều kiện sống trong nước. Chính phủ Albania đang không hài lòng theo dõi việc Ý chấp nhận tị nạn chính trị cho vài trăm người Albania.

(*Mladá Fronta Dnes 16.8*)

• CHÍNH SÁCH CHÍNH TRỊ CỦA MỸ SAU CHIẾN TRANH LẠNH

Ngày 13.8, Nhà trắng đã đưa ra một chính sách chính trị cho thời kỳ sau chiến tranh lạnh. Theo chính sách đó, việc tập trung chú ý vào mối đe dọa cộng sản được thay bằng việc chuẩn bị đương đầu với những xung đột cục bộ và có thể mối nguy hiểm đối đầu với Liên xô sẽ quay trở lại. Trong thông cáo đi kèm với tài liệu trên, tổng thống Bush ghi nhận rằng trong những tháng cuối cùng đã có một số thắng lợi như sự sụp đổ của hệ thống cộng sản tại châu Âu và chiến thắng vùng Vịnh Péc-xích. Đồng thời ông cũng nhấn mạnh rằng trên thế giới vẫn còn sự đối kháng, mâu thuẫn dân tộc, tôn giáo, sự tăng số lượng vũ khí... Do đó mối quan tâm chính của Mỹ sẽ là

những mâu thuẫn cục bộ và nỗ lực cho hòa bình trên thế giới.

(*Mladá Fronta Dnes 15.8*)

• HUNGARI: VIỆC LÀM ÍT HƠN

Số người thất nghiệp ở Hungari trong tháng trước đã vượt quá con số 200 ngàn (4,6% số người có khả năng lao động). Từ cuối tháng 6, mức tăng thất nghiệp là 0,7%. Sau bốn kế hoạch 10 năm của nền kinh tế được chỉ đạo từ trên, chính phủ đang chuyển dần sang kinh tế thị trường và sẽ chờ đợi một con số thất nghiệp là 300 ngàn vào cuối năm nay. Các nhà máy sẽ phải cân bằng lại do sự diệt vong của Hội đồng tương trợ kinh tế và nhu cầu tiêu dùng trong nước giảm. Trong nửa đầu năm nay sản lượng công nghiệp cũng đã giảm gần 20% so với năm ngoái.

(*Mladá Fronta Dnes 14.8*)

• PHILIPIN BẮT VIÊN CHỈ HUY CỦA QUÂN ĐỘI NHÂN DÂN MỚI

Ngày 5.8, cảnh sát Philipin đã bắt được viên chỉ huy R. Kintanar của lực lượng quân sự cộng sản hoạt động trái phép (Quân đội nhân dân mới) và vợ là G. Jopson, trưởng ban tài chính của đảng cộng sản Philipin. Họ đã từng bị bắt và bị tù tháng 3.1988 nhưng vào tháng 11 cùng năm đã chạy trốn thoát. Sau khi bị bắt, Kintanar tuyên bố rằng "cách mạng tạm thời bị lảng xuống nhưng sẽ lại tiếp tục". Người ta dự đoán rằng Kintanar là người sáng lập đội khủng bố, và từ giữa những năm 80 nó đã giết hàng trăm cảnh sát, binh lính và các nhà chính trị Philipin.

(*Mladá Fronta Dnes 6.8*)

• HỘI NGHỊ G7 MỘT LẦN NỮA?

Văn phòng thủ tướng Anh ngày 23.8 khẳng định rằng tuần tới tại London các cố vấn quan trọng của những người đứng đầu 7 nước công nghiệp phát triển nhất (G7) sẽ gặp nhau để đánh giá tình hình Liên xô sau thất bại của vụ đảo chính. John Major hiện là chủ tịch của nhóm G7.

(*Mladá Fronta Dnes 24.8*)

• PHƯƠNG TÂY CŨNG CÓ TRÁCH NHIỆM

Gần một nửa số công dân Tây Âu cho rằng việc phương Tây không ủng hộ đầy đủ các cải cách tại Liên xô đã tạo ra bầu không khí cho cuộc đảo chính tại nước này. Điều này rút ra từ cuộc chung cầu ý kiến tiến hành trong các ngày 20 và 21.8, và kết quả được đăng trên tờ The European. 44% không hài lòng với thái độ của các nước phương Tây đối với Liên xô. Trong vấn đề này, người Ý có thái độ phê phán nhất (52%) và người Pháp thì ngược lại (38%).

(*Mladá Fronta Dnes 24.8*)

• SỰ ĐE DỌA VĂN CÒN

Mỹ cho rằng tại Liên xô vẫn tồn tại mối nguy hiểm của những vụ đảo chính quân sự mới. Mỹ ngạc nhiên khi tổng thống Gorbachov đề bại tướng Moisejev, người có thể đã tham gia vụ đảo chính, vào chức bộ trưởng quốc phòng. Một người đại diện không nêu tên nói: "Đó là hành động đầu tiên nhằm loại bỏ hệ thống perestrojka và sẽ không phải là cuối cùng." Ông này cũng cho rằng việc đề bại trên chứng tỏ trong chính phủ của Gorbachov, nơi có cả những người cải cách và kẻ bảo thủ, đã không có những thanh lọc cơ bản.

(*Svobodné slovo 23.8*)

• NAM TƯ: CHIẾN SỰ TAI CHORVÁT VẪN TIẾP DIỄN

Mặc dù việc ngừng bắn đã được tuyên bố nhưng các vụ dụng độ quân sự vẫn diễn ra ác liệt giữa quân đội liên bang và lực lượng dân vệ của cộng hòa Chorvát. Tại nhiều nơi thuộc Chorvát, quân đội liên bang mà chủ yếu là người Sécbi vẫn tiến hành các cuộc tấn công vào các vị trí của lực lượng quân sự Chorvát, gây ra nhiều thiệt hại về người và của. Tổng thống Chorvát đã tuyên bố nếu như quân đội liên bang không ngừng các hành động trên thì Chorvát bắt buộc phải tổng động viên để có thể bảo vệ nền độc lập của mình. Trong cuộc họp, các đại diện của các nước cộng hòa tuyên bố cộng nhận sự tự chủ của các nước cộng hòa và quyền tách ra khỏi liên bang của nó. Họ cũng đã thỏa thuận với nhau rằng biên giới bên trong liên bang không được thay đổi đơn phương và bằng vũ lực. Các bên tham gia cuộc họp kêu gọi việc kết thúc đánh nhau tại Chorvát. Mặc dù vậy, đại diện của Chorvát vẫn tuyên bố là sẽ phải chuyển bị vũ khí cho nước cộng hòa của mình để có thể tiếp tục trong cuộc đấu tranh vì độc lập. Dù các nước trong EC và các tổ chức quốc tế khác đã nỗ lực cho một giải pháp hòa bình tại Nam Tư nhưng đến nay vẫn chưa làm kết thúc hoàn toàn các vụ dụng độ quân sự tại Nam Tư.

(Theo báo chí Tiệp khắc trong tháng 8.1991)

• NGƯỜI GIẾT CEAUSESCU:

Tuần báo Baricada khẳng định người giết vợ chồng Ceausescu là G. Volcan-Voiculescu, cựu phó thủ tướng, hiện là thượng nghị sĩ. I.Ilievici, P.Roman và Securitate (mật vụ Rumani) quyết định khử hai vợ chồng Ceausescu nhằm hai mục đích chính là tiêu diệt kẻ đối đầu và để Ceausescu không có điều kiện nói và làm lộ

một số sự thật có ảnh hưởng đến quyền lực mới đạt được.

(Lidové Noviny 2.9.1991)

TIN TIỆP KHẮC

• VIỆN TRỢ TÀI CHÍNH CỦA NGÂN HÀNG THẾ GIỚI

Ngân hàng thế giới đã thông qua quyết định cho Tiệp khắc vay 450 triệu đô la phục vụ cho việc xây dựng cơ sở cho cuộc cải cách kinh tế.

• SKINHEAD

Khoảng nửa đêm thứ sáu rạng sáng ngày thứ bảy 10.8 một nhóm skinhead khoảng 230 người đã xông vào câu lạc bộ của người Digan ở Hradec Králové. Hậu quả là một người Digan đã bị chết do nhảy ra cửa sổ để chạy trốn, vài tên skinhead bị bắt giữ. Những ngày hôm sau người Digan đã tổ chức thành từng nhóm có trang bị gậy gộc,... để lùng, canh gác (?), và làm bị thương nặng một thanh niên Tiệp. Sự kiện đã làm sôi động trong vùng. Tổ chức quốc tế của người Digan đã lên tiếng, coi đó là hành động phân biệt chủng tộc và đề nghị chính quyền Tiệp khắc phải điều tra và giải quyết sự vụ.

• DIỄN ĐÀN VĂN HÓA VÀ DÂN CHỦ

Dưới sự nỗ lực và thiện ý của tổng giám đốc UNESCO (bộ phận của Liên Hợp Quốc về văn hóa, giáo dục) sẽ được tổ chức tại Praha từ 4 đến 6.9.1991.

• HỘI NGHỊ HÒA BÌNH

Phần mở đầu của Hội nghị hòa bình về vấn đề Trung Cận Đông sẽ được triệu tập tại Tiệp Khắc, nhưng phần chính của hội nghị sẽ được tổ chức tại Washington.

(Lidové Noviny, 6/8/1991)

• Tin giờ chót - tin giờ chót

BỘ TRƯỞNG NGOẠI GIAO VIỆT NAM ĐI THĂM TRUNG QUỐC

Bộ trưởng ngoại giao Việt Nam Nguyễn Mạnh Cầm đã rời Hà nội lên đường đi Trung quốc, bắt đầu chuyến viếng thăm chính thức sáu ngày ở Bắc kinh. Vì giữa VN và TQ không có đường hàng không trực tiếp, ông Cầm phải di bằng đường bộ qua biên giới rồi sẽ tiếp tục đáp máy bay đến Bắc kinh. Phát biểu trước lúc lên đường, ông Cầm cho rằng cuộc đi thăm này là bước quan trọng để tiến tới bình thường hóa quan hệ Việt - Trung và góp phần mang lại hòa bình cho khu vực. Đây là bước quan hệ chính thức ở cấp cao nhất giữa hai nước kể từ cuộc chiến tranh biên giới năm 1979, sau khi Việt nam lật đổ chế độ Khmer Đỏ thân Bắc kinh ở Campuchia. Trong tháng trước, các cuộc hội đàm ở cấp thấp hơn đã đánh dấu sự cải thiện đáng kể trong quan hệ Việt - Trung. Các nhà quan sát cho rằng chuyến đi này của ông Cầm có tác dụng mở đường cho cuộc viếng thăm Trung quốc của lãnh tụ CS VN Đỗ Mười vào cuối năm nay.

(BBC - 8/9/1991)

Anh tìm về mùa thu cũ đã qua
lá vàng rơi trên con đường nhỏ
chùm quả chưa chín
em thả vào đời anh

Sao anh cứ bất minh loanh quanh?
neo mãi hình em nơi ý tưởng
như bức tranh của Levintan bao đời rồi chẳng cũ
bức tranh" mùa thu vàng"

Nỗi đau dịu dàng
nếu thiếu nó anh sẽ không tồn tại
và không có những nỗi đau điên dại
anh khó lòng làm thơ

Ngôi sao Mai cuối trời thu
có một lần em nói
đó là trái tim đau khổ
xanh xao nơi vũ trụ mênh mông!

Ôi! mùa thu xa xôi
mùa thu sao gợi nhớ?
mối tình anh dang dở
buồn đầm đìa em ơi!

T.n.T.

ĐẢO CHÍNH Ở LIÊN XÔ

I. CUỘC CÁCH MẠNG CHỐNG CỘNG THÁNG TÁM VĨ ĐẠI

Vladimir Mlynar
RESPEKT 26.8.1991

Điểm sự kiện từ 18.8 đến 25.8.1991

THỨ NHẤT 18.8

Vào hồi 18h50, một nhóm người do Boldin cầm đầu đi xe tới biệt thự của tổng thống Gorbachov ở Krum, nơi ông đang nghỉ phép. Họ kêu gọi Ông từ bỏ quyền lực của mình và giao phó việc lãnh đạo đất nước cho phó tổng thống Genady Yanayev. Gorbachov cương quyết phản đối. Suốt 72 giờ sau đó ông sống trong sự cách ly.

THỨ HAI 19.8

Vào hồi 6 giờ sáng thông tấn xã TASS phát đi tin rằng Gorbachov đã bị từ chức. TASS cũng công bố sắc lệnh của phó tổng thống G.Yanayev: "Bởi vì M.S.Gorbachov vi lú do sức khỏe không thể hoàn thành nhiệm vụ tổng thống, tôi nhận nhiệm vụ tổng thống từ ngày 19 tháng tám 1991 trên cơ sở điều 127 Hiến pháp Liên-xô."

Sau đó ít lâu, TASS đưa tin tình trạng khẩn cấp đã được áp dụng. Ở một vũng cảng của Liên-xô. Quyền lực thuộc về tay Ủy ban nhà nước về tình trạng khẩn cấp, tên của tám thành viên ủy ban được công bố lúc 10 giờ là: phó chủ tịch G.Yanayev, thủ tướng V.Pavlov, bộ trưởng quốc phòng D.Yazov, trùm KGB V.Kryuchkov, bộ trưởng nội vụ B.Pugo, phó chủ tịch thứ nhất Hội đồng phòng thủ nhà nước O.Baklanov, chủ tịch Hội đồng dân V.Starodubtsev và chủ tịch Liên hiệp các xã nghiệp, quốc doanh A.Tizyakov. Bản tuyên bố về sự xuất hiện của ủy ban nói trên do Yanayev, Pavlov và Baklanov ký.

Biểu tình, bãi công bị cấm, các đảng phái chính trị và nhiều tổ chức khác bị đình chỉ hoạt động, báo chí bị kiểm duyệt và luật pháp liên bang được đặt trên luật pháp của các nước cộng hòa. Ở Moskva tinh hinh yên tĩnh, mọi người đi làm bình thường.

Buổi sáng xe tăng và xe bọc thép tràn vào đường phố Moskva. Có tin đầu tiên về việc Gorbachov bị quân thúc. Quân đội và các đơn vị KGB chiếm lĩnh dải truyền hình và phát thanh và các tòa soạn nhật báo.

Lúc 11 giờ Yeltsin nói chuyện với nhân dân đang tập hợp trước Quốc hội Nga. Ông đứng trên xe tăng. Ông khẳng định rằng đây là cuộc đảo chính, và kêu gọi nhân dân tống bài công vô thời hạn. Ông cũng cầu xin bình tĩnh, Nga đừng ủng hộ bọn đặc chinh, và yêu cầu để Gorbachov nói trên TV. Hồi 13 giờ, ông nhắc lại những điều đó trong cuộc họp báo. Ông nói rằng ông đã thử liên lạc với Gorbachov nhưng thất bại, ông tuyên bố rằng không biết Gorbachov còn sống hay không. Ông thông báo rằng ông ra sắc lệnh mà theo đó xoá bỏ tất cả những mệnh lệnh của bọn đảo chính trên lãnh thổ nước Nga.

Chủ tịch quốc hội Nga R.Khabzulatov tuyên bố rằng ngày 21.8 quốc hội Nga sẽ họp phiên đặc biệt.

Khoảng 50 xe tăng tiến về phía nhà quốc hội Nga. G.Yanayev ban bố tình trạng khẩn cấp ở Moskva và Leningrad. Ban lãnh đạo nước cộng hòa, Nga kêu gọi người dân Moskva đến bảo vệ quốc hội Nga. Hàng ngàn người tụ tập trên đường phố Moskva. Những chiến lũy đầu tiên xuất hiện. Lời kêu gọi nhân dân tích cực kháng chiến của Yeltsin đã được E.Shevardnadze (cựu bộ trưởng ngoại giao Liên-xô) và A.Yakovlev (cố vấn cũ của Gorbachov) ủng hộ.

Ở Litva khi đó quân đội đã chiếm dải truyền hình và phát thanh và tầu quân sự thi phong tỏa cảng. Chủ tịch quốc hội Litva V.Landsbergis kêu gọi công dân bảo vệ và yêu cầu các nước

phương Tây ngăn chặn cuộc chiếm đóng. Thủ tướng Estonia Savisaar từ Thụy-sĩ trở về Tallin. Cảng Tallin bị quân đội Soviet đóng cửa.

Buổi chiều ở Moskva diễn ra cuộc họp báo của Ủy ban nhà nước vì tình trạng khẩn cấp. Yanayev tuyên bố rằng Gorbachov đang "nghỉ ngơi". Ông ta cũng nói rằng chính quyền mới vẫn trung thành với "những cải cách dân chủ và thị trường." Ông mở than Kuzbas, khoảng một nửa số công nhân bãi công;

Khoảng nửa đêm ở phố Chaykovsky ở Moskva, cách tòa nhà quốc hội Nga chừng 300 m có tiếng súng đầu tiên. Xe tăng đâm qua chiến lũy và di về phía quảng trường Smolenska. Không một ai bị thương.

Trong đêm xuất hiện trước nhà quốc hội Nga vài chiếc xe tăng thuộc sư đoàn Taman. Họ đến bảo vệ tòa nhà đó cùng với hàng ngàn người dân Moskva khác.

THỨ BA 20.8

Ngoài những nhật báo bảo thủ được Ủy ban [đảo chính] cho phép, báo Tin tức Moskva và nhật báo Kuranty xuất bản bí mật dưới hình thức báo, tự lực (samizdat). Moskva trở thành thành phố bị bao vây. Trên đường phố mọc lên hàng trăm chiến lũy.

Yeltsin bổ nhiệm K.Kobets làm bộ trưởng quốc phòng của Nga. Thủ tướng Liên-xô V.Pavlov "bị ốm" và ngừng làm việc trong Ủy ban quốc gia vì tình trạng khẩn cấp. Yanayev tuyên bố rằng những sắc lệnh của Yeltsin là không có hiệu lực. Buổi trưa, chủ tịch Soviet tối cao Liên-xô Lukyanov gấp phái đoàn quốc hội Nga và phái đoàn trao cho ông ta 10 yêu sách của Yeltsin.

Buổi chiều diễn ra cuộc mitinh của hàng chục ngàn người trước cửa quốc hội Nga. Yeltsin kêu gọi mọi người tin tưởng vào quân đội. Một phần quân đội đứng chống lại cuộc đảo chính. Trong cuộc gặp gỡ ngắn ngủi với các nhà báo, Yeltsin nói: "Bạn cảm thấy được nhiều nhất là 3 đến 4 ngày."

Estonia tuyên bố độc lập. Ở Riga, thủ đô Estonia, lính Liên-xô bắn chết hai người, các đơn vị cảnh sát đặc biệt (OMON) đã chiếm trụ sở của Mặt trận dân tộc Latvia. Ban lãnh đạo Ukraine quyết định rằng những sắc lệnh và mệnh lệnh của bọn đảo chính là không có hiệu lực trên lãnh thổ Ukraine. Tổng thống Moldavia Snegur tuyên bố cuộc đảo chính là phi pháp và đồng thời ủng hộ Yeltsin. Ở Leningrad diễn ra cuộc biểu tình của trăm ngàn người. A.Sobchak, thị trưởng thành phố coi việc loại bỏ Gorbachov là một tội ác.

Ở Moskva lệnh giới nghiêm được ban bố. Trước nửa đêm Shevardnadze tới quốc hội Nga. Hàng ngàn người tay không đứng ra bảo vệ tòa nhà, chờ đợi cuộc tấn công quân sự.

THỨ TƯ 21.8

Trong những phút đầu tiên của ngày mới trước nhà quốc hội Nga vang lên tiếng súng. Hậu quả là: ba người chết, 10 người bị thương. Yakovlev, cựu ủy viên BCT và cố vấn cũ của Gorbachov tuyên bố: "Thật vô dao đức khi cứ ở lại trong DCS LX, dẫu đã không chống lại khủng bố nhà nước." Latvia tuyên bố độc lập.

Vào hồi 7 giờ sáng, Yeltsin ban hành sắc lệnh rằng ông nắm quyền chỉ huy các lực lượng vũ trang Soviet và ông ra lệnh cho họ trở về doanh trại. Sukhanov, cố vấn của Yeltsin thông báo rằng Gorbachov sẽ trở về ngay trong ngày hôm đó. Quân đội bắt đầu rút khỏi trung tâm Moskva, lệnh thiết quân luật bị bãi bỏ. TASS thông báo việc giải thể Ủy ban quốc gia vì tình trạng khẩn cấp. Các đơn vị quân đội chiếu tối hôm đó cúng rút khỏi các vị trí ở Vilnius (thủ đô Litva).

Trong họp báo, ngoại trưởng Bessmertnykh giải thích việc ông ta vắng mặt trong thời gian qua là vì ôm. Đoàn chủ tịch quốc hội Liên-xô trong khi vắng mặt chủ tịch Lukyanov đã tuyên bố tất cả những sắc lệnh của những kẻ đảo chính và các việc làm của phó tổng thống Yanayev là bất hợp pháp và kháng định Gorbachov là tổng thống Liên-xô. TASS thông báo rằng những biện pháp kiểm duyệt báo chí bị xóa bỏ.

Buổi trưa Yeltsin thông báo cho quốc hội Nga rằng "Các thành viên của Ủy ban quốc gia về tình trạng khẩn cấp đang cố bay khỏi Moskva." (Những kẻ cầm đầu đảo chính, đi máy bay đến Krum). Quốc hội trao cho tổng thống Yeltsin quyền bắt giữ những kẻ đảo chính. Đoàn đại biểu Nga lên máy bay đi Krum để gặp Gorbachov. Trên máy bay còn có 30 nhân viên an ninh Nga với nhiệm vụ đi bắt giữ bọn đảo chính. Trong khi đó những kẻ chủ mưu đảo chính đang cố gắng vòi ích nhằm bắt liên lạc với Gorbachov. Hàng chục ngàn người vẫn ở lại trước nhà quốc hội Nga.

THỨ NĂM 22.8

Vào hồi 2 giờ sáng Gorbachov trở về Moskva. Tại sân bay ông nói rằng những kẻ đảo chính đã cố đánh gục ông về mặt tinh thần, thế nhưng ông đã tự chối không công tác với bọn họ. Gorbachov cảm ơn Yeltsin và các công dân Soviet. Theo lời tổng thống Gorbachov thì thất bại của cuộc đảo chính là "tháng lội của perestroika".

Tại phiên họp của quốc hội Nga, Yeltsin thông báo rằng sáu trong số tám kẻ tổ chức đảo chính đã bị bắt. Pavlov bị giam trong bệnh viện, Starodubtsev biến mất. Bộ trưởng nội vụ Pugo tự sát. Thủ tướng Nga Silayev coi chủ tịch quốc hội liên bang Soviet Lukyanov là "nhà tư tưởng chính của nhóm đầu sỏ".

Silayev thông báo rằng Gorbachov sẽ tiến hành nhưng thay đổi trong các vị trí chính quyền. Gần trưa ở Moskva diễn ra cuộc mitinh của hàng trăm ngàn người để ủng hộ các lực lượng dân chủ trong nước. Tại đây, Yeltsin nói "Nước Nga đã cần nền dân chủ, Liên-xô và toàn thế giới." Theo ông thì cuộc đảo chính đã bị tiêu diệt. Yeltsin yêu cầu thành lập Đài cân về quốc gia Nga, làm lại bản hiệp ước liên bang và nước Nga có đại diện nhiều hơn nữa trong các cơ quan trung ương. Ông phê phán Lukyanov và phó thủ tướng liên bang Scherbakov về việc công tác với bọn đảo chính. Ông thông báo rằng ủy viên công tố Nga đã bắt đầu điều tra những kẻ đảo chính. Theo Khazbulatov thi tổng biên tập của tất cả những tờ báo nào đã ủng hộ cuộc đảo chính cần phải được thay thế.

Sau cuộc mitinh đoàn biểu tình hướng tới điện Kremlin. Họ hô khẩu hiệu "Đả đảo chủ nghĩa cộng sản" và "Công sản ra tòa". Trước trụ sở KGB và trước tòa nhà UBTW DCS LX cũng diễn ra những cuộc biểu tình của vài ngàn người và thị trưởng Moskva Valentin Popov kêu gọi Gorbachov hãy ra khỏi đảng Cộng sản Liên-xô.

Gorbachov bổ nhiệm M.Moyseyev, hiện làm tổng chỉ huy, làm bộ trưởng quốc phòng lâm thời. KGB được giao cho Shebashin, trưởng phòng gián điệp cũ của KGB. Trushin, thủ trưởng bộ nội vụ, được cử làm bộ trưởng nội vụ lâm thời.

Buổi chiều diễn ra cuộc họp báo của Gorbachov. Tổng thống kể lại tỉ mỉ việc mình bị quản thúc ra sao và coi Ủy ban quốc gia vì tình trạng khẩn cấp là "lực lượng phản động". Thế nhưng chính ông thi vẫn tin vào CNXH và muốn tiếp tục cải cách DCS LX.

Tổng thống Kazakhstan Nazarbayev tuyên bố ra khỏi DCS LX. Ở Kiev người ta thông báo rằng vào thứ bảy quốc hội sẽ họp phiên đặc biệt để quyết định việc hình thành đội căn cứ quốc gia và tiền tệ riêng và năm quyền kiểm soát các đơn vị quân đội Soviet trên lãnh thổ Ukraine. Thủ tướng Savisaar nói rằng ông đã giải thể KGB trên lãnh thổ Estonia. Buổi tối các đơn vị lính dù bắt đầu rút khỏi Tallin, thủ đô Latvia.

Ở Litva đảng Cộng sản bị cấm hoạt động. Trong đêm đó những người biểu tình ở Moskva đã kéo đến tướng Feliks Dzerzinski, cha đẻ của KGB, trước tòa nhà KGB.

THỨ SÁU 23.8

Tổng thống Gorbachov bắt đầu đàm phán với đại diện của chính nước cộng hòa định ký hiệp ước liên bang. Sau khi thỏa thuận với Yeltsin, ông bổ nhiệm các bộ trưởng mới. Chỉ huy không quân Y.Saposhnikov được bổ nhiệm làm bộ trưởng quốc phòng, cựu bộ trưởng nội vụ Nga V.Baranikov trở thành bộ trưởng nội vụ liên bang. Lãnh đạo KGB được giao cho V.Bakatin, cựu bộ trưởng nội vụ Liên-xô (trước Pugo). Bộ trưởng ngoại giao Bessmertnykh từ chức. Cả thủ tướng liên bang V.Pavlov cũng bị bãi chức. TASS thông báo rằng hai kẻ cầm đầu đảo chính cuối cùng là O.Baklanov và V.Starodubtsev đã bị bắt. Cựu thủ trưởng quốc phòng V.Varenikov cũng bị bắt.

Buổi chiều, tổng thống Gorbachov phát biểu trước quốc hội Nga. Trong bài diễn văn ông cảm ơn trước hết Yeltsin về quan điểm quả cảm và thông báo rằng ông đã ký sắc lệnh, theo đó trong trường hợp Gorbachov hoặc Yeltsin vắng mặt thì người nọ có toàn quyền của người kia. Trước tòa nhà Ủy ban Trưởng ống DCS LX diễn ra cuộc biểu tình chống CNS của hàng chục ngàn người. Ngay trong phiên họp nói trên Yeltsin thông báo rằng ông cảm thấy hành các báo của DCS LX và định chỉ hoạt động của DCS LX trên lãnh thổ Nga. Gorbachov tỏ ý nghĩ ngờ quyết định đó.

Một loạt các thành phố và nước cộng hòa khác theo gương Yeltsin và cảm DCS LX hoạt động. Đại diện chính quyền Moskva với sự đồng ý của Gorbachov đã giành quyền kiểm soát tòa nhà UBTW DCS LX và Đảng ủy thành phố, bằng cách niêm phong hết lại.

E.Shevardinadze tuyên bố rằng ông sẽ không đứng vào chính phủ mới bởi vì Gorbachov vẫn còn đầy ảo tưởng. Hàng ngàn người đơn nốt những gì con thua lại từ tướng Dzerzinski.

THỨ BÁY 24.8

Ở Moskva tiến hành trọng thể đám tang của ba người hy sinh hôm 21.8 với sự tham gia của một triệu người, đông chưa từng có trong lịch sử thành phố. Tổng thống Gorbachov trong bài diễn văn nói "Không bao giờ được phép tha thứ những kẻ đảo chính". Yeltsin thông báo rằng quảng trường trước nhà quốc hội Nga được đổi tên thành quảng trường Nước Nga Tự do.

Gorbachov từ chức tổng bí thư DCS LX. Tổng thống Nga công nhận độc lập của Latvia và Estonia và kêu gọi Gorbachov lâm theo. Ở Litva trong cuộc biểu tình kỷ niệm ngày ký hiệp ước Molotov-Ribbentrop [hiệp ước phân chia đất đai giữa nước Đức phát-xít và Stalin, theo đó Litva bị sát nhập vào Liên-xô - ND], bức tượng Lenin cuối cùng ở nước cộng hòa này đã bị đập bỏ.

Nhà kinh tế cải cách S.Shatalin kêu gọi giải thể DCS LX. Đoàn chủ tịch ủy ban kiểm tra UBTW DCS LX coi "sự diễn cưỡng chống cộng đang lan rộng" là "nguy hiểm". Thành viên cuối cùng của đầu não đảo chính là V.Pavlov bị bắt trong bệnh viện. Nghe đâu ông ta tuyên bố rằng ông đã không ngờ tới một kết cục nhanh chóng đến thế" cũng như việc ông bị bắt.

Quốc hội Ukraine tuyên bố độc lập.

2. NHỮNG NGÀY SAU CÁCH MẠNG...

CHỦ NHẬT 25.8

Gorbachov giải tán chính phủ Liên-xô, ông bổ nhiệm I.Silayev, thủ tướng chính phủ Nga, làm thủ tướng LX. Ông Gorbachov cầm hoạt động của DCS LX trong các lực lượng vũ trang và trong KGB, ông kêu gọi giải thể DCS LX.

Nguyên soái Akhromeyev, cố vấn quân sự của tổng thống Gorbachov tự sát.

SAU 74 NĂM: BÁO SỰ THẬT (PRAVDA) LIÊN-XÔ NGỪNG XUẤT BẢN.

Tờ báo SỰ THẬT của BCH trung ương Đảng CS Liên-Xô, sau gần 75 năm liên tục tồn tại đã ngừng xuất bản vào ngày 27/8. Sự kiện trên xảy ra theo quyết định của tổng thống Nga B. Yeltsin, cùng với các nhật báo Soviетskaya Rossiya, Rabochaya tribuna, và Leninskaya znania và tuần báo Glasnost. Báo SỰ THẬT đứng đầu các nhật báo CS đã ngay từ đầu phục vụ cho vụ lật đổ vừa qua và không hề đã động đến sự phản ứng của nhân dân, các diễn văn và quyết định của cấp lãnh đạo nước Cộng hoà Nga đứng đầu là B. Yeltsin trong ba ngày biến động.

(Lidové Noviny 26/8/1991)

NGUY CƠ TAN RÀ CỦA LIÊN XÔ.

Tổng thống Liên xô M. Gorbachov trong hội nghị bất thường ở quốc hội Liên xô đã tuyên bố, nếu Xô-viết tối cao họp ngày 19/8, thì có thể vụ lật đổ bị dập tắt ngay từ đầu. Tổng thống lưu ý rằng trong những ngày cuối này xuất hiện nguy cơ tan rã của Liên-xô. Trong tình trạng này ông kêu gọi các cấp lãnh đạo và nhân dân các nước cộng hoà hãy suy nghĩ kỹ những gì sẽ xảy đến trong tiến trình hiện nay. Một lần nữa ông phát biểu nhấn mạnh việc bảo vệ nước Liên-xô thống nhất đồng thời ông lên tiếng cảnh báo, nếu lập trường của ông không được tán thành, ông sẽ từ chức.

(Lidové Noviny 28/8/1991)

MOLDAVIA TUYÊN BỐ ĐỘC LẬP

Cộng hòa Moldavia hôm 27/8 đã tuyên bố hoàn toàn độc lập. Quốc hội Moldavia đã nhất trí quyết định điều đó, nhưng trong cuộc họp đã không có sự hiện diện của các đại biểu các dân tộc Nga và Gagaus thiểu số.

Cả hai sắc tộc thiểu số này đã phần muôn ở lại trong khuôn khổ Liên bang.

Quyết định của Moldavia lựa chọn con đường độc lập không đáng ngạc nhiên lắm. Nhìn chung nước cộng hòa này đã đề ra đường lối giống như các nước Baltic và một số nước cộng hoà khác.

PHIÊN HỌP BẤT THƯỜNG CỦA XÔ-VIẾT TỐI CAO

Xô-viết tối cao đã triệu tập phiên họp bất thường vào ngày 28/8/1991 với mục đích bàn bạc về đề nghị cấm tất cả các hoạt động của các cơ quan đầu não của ĐCSLX trên toàn Liên Xô. Phiên họp cũng xét tới khả năng loại trừ vị trí của ĐCSLX trên sân khấu chính trị Liên xô do vai trò của nó trong cuộc đảo chính vừa qua.

CHÂU ÂU LƯU TÂM ĐẾN CÁC NƯỚC VÙNG BALTIC.

* Tổng thống nước cộng hoà Nga B. Yeltsin đã ký sắc lệnh công nhận sự độc lập của Latvia và Estonia. Sự độc lập của Litva đã được công nhận từ trước. Sắc lệnh này còn kêu gọi tổng thống Liên-xô và các nước trên thế giới công nhận sự độc lập của các nước cộng hoà vùng Baltic.

* BONN 27/8: Bộ trưởng ngoại giao Đức Hans-Dietrich Genscher đón tiếp các bộ trưởng của các nước Estonia và Latvia. Ông tuyên bố rằng Đức sẽ phục hồi quan hệ ngoại giao với ba nước Baltic sau 52 năm, từ khi Đức quốc xã giúp Liên-xô chiếm đóng bất hợp pháp các nước này. Ông tuyên bố nhấn mạnh rằng sự phục hồi này được quyết định bởi nhà nước cộng hoà Liên bang. Được biết các bộ trưởng của ba nước này vừa qua ở Oslo nơi họ đã ký quan hệ ngoại giao với nhà nước Na uy. Trước đó họ cũng đã ở Island và Đan mạch.

Cộng đồng châu Âu đã công nhận sự độc lập của ba nước Baltic trong phiên họp bất thường các bộ trưởng ngoại giao.

Bộ trưởng ngoại giao Estonia - Lenart Meri ở Copenhagen đã phát biểu với các nhà báo rằng đến ngày 27/8 đã có ít nhất 18 nước công nhận sự độc lập của Estonia, Latvia và Litva.

Valentin Stepankov thông báo cho thông tấn xã LX TASS là cho đến nay có 12 người bị xét tội phản quốc do tổ chức cuộc đảo chính vừa qua.

M. Gorbachov chỉ thị giải tán cơ quan lãnh đạo tối cao của KGB (Ủy ban an ninh quốc gia) đồng thời bổ nhiệm Bitaliy Ignachenko, nguyên là phát ngôn viên của tổng thống Gorbachov, làm sếp của TASS.

(Lidové Noviny 29.8.1991)

AZERBAIZAN

Phe đối lập đòi quốc hội họp bất thường, đòi hủy bỏ "tình trạng khẩn cấp" ở Baku và tuyên bố chủ quyền của Azerbaizan. Ngày 29.8 khoảng 200 nghìn người biểu tình ở Baku với khẩu hiệu đòi độc lập, giải thể quốc hội, công bố thời hạn bầu cử quốc hội mới, ... và lập quân đội riêng.

Ngày 30/8 Azerbaizan là nước cộng hòa thứ 9 tuyên bố độc lập. Các thành viên quốc hội đã quyết định công bố như vậy, đồng thời tuyên bố hủy bỏ "tình trạng khẩn cấp" mà các cơ quan Liên xô đã ban hành vào tháng 1/1990.

(Lidové Noviny 31.8.1991)

Tổng thống Kazakhstan, Nursultan Nazarbayev và phó tổng thống liên bang Nga Alexandre Lutskoy ký ở Alma - Ata thỏa ước chung khẳng định giá trị của biên giới giữa hai nước cộng hòa hiện tại.

Trong cuộc họp báo ngày 30.8.1991, thị trưởng thành phố Moskva nói rằng hầu hết tài sản của ĐCSLX ở Moskva và các địa phương đều nằm dưới sự kiểm tra của các xô-viết địa phương và hiện nay phải kiểm kê chúng một cách gắt gao. Tổng giá trị khoảng 5,4 tỉ rub (giá trị thật sự còn cao hơn nhiều). Việc sử dụng chúng sẽ được giải quyết sau, nhưng rõ ràng là một phần sẽ được dùng cho các mục tiêu xã hội, một phần cho việc xây dựng cơ sở của hệ thống chính trị đa nguyên, đa đảng ở Liên xô trong thời gian tới.

Hội nghị thượng đỉnh của khối thị trưởng chung Châu Âu về vấn đề Liên xô sẽ được tiến hành vào ngày 13.9.1991 tại Haag do đề nghị của tổng thống Pháp F. Mitterand, ông đề nghị mời cả M. Gorbachov và Boris Yeltsin đến dự.

30.8.1991 quốc hội Uzbekistan và Kirgizie quyết định tuyên bố độc lập.

(Lidové Noviny 2.9.1991)

ĐẠI HỘI ĐẠI BIỂU NHÂN DÂN LIÊN XÔ LẦN THỨ NĂM (2.9.1991)

Đây là đại hội bất thường nhằm đánh giá tình hình và đưa tới những quyết định quan trọng để vượt qua những hậu quả của cuộc đảo chính vừa qua.

Trong đại hội tổng thống Kazastan đọc tuyên bố chung của tổng thống M. Gorbachov và các đại biểu tối cao của 10 nước cộng hòa trong liên bang. Tuyên bố chung gồm những điểm sau:

- Những người cùng thực hiện bản tuyên bố gồm có: tổng thống Liên Xô, tổng thống Nga, Ukraina, Bạch Nga, Kazastan, Uzbekistan, Azerbaizan, Arménie, Kirgizie, Turkmenie và Tadziskistan. Gruzie tham gia với tính cách quan sát viên. Ba nước cộng hòa vùng Baltic và Moldavie không tham gia.

- Lý do: Cuộc đảo chính không thành công đã dẫn đến sự tan rã của các lực lượng bảo thủ và tạo điều kiện cho những người chủ trương cải cách cải tổ lại Liên xô một cách triệt để. Việc bàn bạc sơ bộ về chính phủ có mục đích nhằm tránh sự tan rã của bộ máy quyền lực.

- Quyền của các nước cộng hòa: Nên tạo cơ hội để các nước cộng hòa có thể tách khỏi liên bang có điều kiện. Đại hội nên kêu gọi Liên hiệp quốc thừa nhận các nước cộng hòa là những chủ thể mang tính chất pháp lý quốc tế. Tất cả các nước cộng hòa có thể được mời tham gia vào khối kinh tế chung.

- Vấn đề quốc phòng và ngoại giao: Tất cả các thành viên sẽ cố gắng ký hiệp ước an toàn chung để nhằm giữ vững quân đội, thống nhất KGB nhưng được cải tổ một cách triệt để. Các nước cộng hòa cần thực hiện tất cả những cam kết quốc tế mà Liên bang đã ký kết.

(Lidové Noviny, 2.9.1991)

UKRAINA MUỐN CÓ QUÂN ĐỘI RIÊNG

Ukraina sẽ thành lập quân đội và hệ thống tiền tệ riêng. Chủ tịch đoàn Quốc hội Ukraina quyết định triệu tập phiên họp đặc biệt của Xô-viết tối cao để bàn về vấn đề này. Theo hằng thông tấn Ukraina, quốc hội sẽ bàn về việc lưu hành hệ thống tiền tệ của mình trong nước Cộng hoà và thành lập lực lượng dân vệ. Ngày 22.8 B. Yeltsin đã ký sắc lệnh cấm các tổ chức đảng hoạt động trong lực lượng vũ trang trên lãnh thổ Cộng hoà Liên bang Nga.

(Mladá Fronta Dnes 23.8)

3. XUNG QUANH VỤ ĐẢO CHÍNH

• PHẢI CHẶNG CUỘC ĐẢO CHÍNH LÀ CHUYỆN BẤT NGỜ?

Cho dù ông là người mù, ngao man hoặc là chỉ đồng kích đì nữa, nhà lãnh đạo tối cao của Liên-xô đã không hề chuẩn bị đối phó với cuộc đảo chính. Đầu mùa hè này, ông đã không để ý gì khi bộ trưởng quốc phòng Dmitry Yazov làm việc bất thường lâng lâng ra lệnh cho một số sỹ quan cao cấp của bộ quốc phòng đi nghỉ phép vào tháng tám. Đồng thời, ông cũng chẳng để ý thấy rằng thủ lĩnh KGB Vladimir Kryuchkov, một kẻ theo đường lối cứng rắn và thích phiêu lưu, đã nói ra những lời phát biểu kỳ quặc ở quảng trường Lyubyanka. Ông Gorbachov đã không lâm qì sau khi Oleg Baklanov, phó chủ tịch thứ nhất của hội đồng quốc phòng, và Alexander Tizyankov, một nhân vật trọng yếu trong tổ hợp công nghiệp quân sự Soviet, bắt đầu thậm thụt với tướng Boris Gromov, người hùng cõn cay cứ về cuộc chiến tranh Afghanistan. Hai ngày trước khi cuộc đảo chính nổ ra, Alexander Yakovlev, người đồng chí cũ của Ông và hiện là người phê phán Ông, đã ra khỏi đảng cùng với lời cảnh cáo rằng một cuộc đảo chính kiểu Stalinist đang tới rất gần; nhưng Gorbachov đã phớt lờ Yakovlev.

BẾ LÚ BỐN TÊN

Thật hợp lý, người tử Gorbachov không còn ai nữa, để mà trách móc ngoài chính bản thân. Trong suốt gần một năm qua, những kẻ bảo thủ theo đường lối cứng rắn chỉ côn thiêu mồi việc đem khoe những việc làm nổi loạn của họ. Hồi tháng 10.1990, Yazov (bộ trưởng quốc phòng), Kryuchkov (sếp KGB) và Baklanov (phó chủ tịch thứ nhất hội đồng quốc phòng) đã hợp sức thành BẾ LÚ BỐN TÊN phản cách mạng cùng với Boris Pugo, người mà sau đó một tháng trở thành bộ trưởng nội vụ. Họ vào hùa với nhau bác bỏ chướng trình 500-ngày, chướng trình này được thảo ra để chuyển Liên-xô sang nền kinh tế thị trường, lâm gián ảnh hưởng và chi phí của Quân đội, KGB, công nghiệp quốc phòng và cảnh sát. Vào tháng 12, 53 vị bảo thủ lâm kiêng nghị đổi Gorbachov hãy tuyên bố tình trạng khẩn cấp. Ông khước từ. Mặc dù vậy, bộ trưởng ngoại giao Edward Shevardnadze đã đọc thay những tin hiệu từ cánh hữu và từ chức, cảnh cáo rằng một nền độc tài đang ở trước mắt. Trong mùa xuân năm nay, BẾ LÚ BỐN TÊN đã mở rộng đối ngũ và tóm tay. Thủ vùng Baltic sôi sục và thế giới bất bình về việc đàn áp dân máu nén độc lập của Litva, Gorbachov đồng ý đám phản hiệp Ước liên bang với Boris Yeltsin và lánh tụ các nước cộng hòa. Chính Ông tự chuộc lấy một cuộc đảo chính.

Những kẻ rắp tâm lật đổ Nikita Khruschev năm 1964 đã hành động có hiệu quả y bí mật; con cái đầm mồi này thi không giấu giếm quan điểm của mình, Hồi tháng 4.1991, vài người trong số họ, có cả Kryuchkov, đã gặp nhau ở tru sở KGB. Họ cuối cùng khuyên kế rằng sau chuyến đi thăm Moskva, cựu tổng thống Mỹ Richard Nixon đã nói rằng Ông sẽ giao CIA để "lâm việc" Saddam Hussein trước khi Bush phải làm việc đó. Một cán bộ đảng cao cấp lại cầu chuyện sang chủ đề Yeltsin và nói: "Này nghe đây, chúng ta đang có Saddam Hussein của chính chúng ta ngồi chan giữa đường. Tại sao các anh không lâm theo lời khuyên của vị nguyên thủ quốc gia thông thái nhất thế giới này?" Ám sát Yeltsin, "Anh không hiểu gì cả" - một thành viên khác của nhóm nhảy múa nói - "KGB đã được câu trúc lại. Chúng ta không lâm thế nữa". (...)

Một chuyện nữa là hồi tháng 6 mới đây, khi thủ tướng Valentin Pavlov, một thành viên trong vụ đảo chính vừa qua, đề nghị rằng một số quyền hạn của tổng thống Gorbachov phải được chuyển cho Ông ta. Nhạc trưởng của điều nhảy này là Anatoly Lukyanov, chủ tịch Soviet tối cao. Được BẾ LÚ BỐN TÊN hỗ trợ, Ông ta sử dụng nhóm Soyuz siêu phán động trong quốc hội để vận động cho Pavlov thêm quyền hành. Bảo

chí Soviet xôn xao với cảm giác sợ hãi đảo chính. Khi Gorbachov bảo vệ cuộc cải cách trước quốc hội, Yazov, Kryuchkov, Pugo và Baklanov ngồi ở hàng ghế cuối. Nhưng khi quốc hội bỏ phiếu ủng hộ Gorbachov, họ xếp hàng cùng Lukyanov ngoan ngoãn ráo bước theo sau Gorbachov, trong khi Gorbachov cưỡi cốt khả năng một cuộc đảo chính. (...)

• TẠI SAO BORIS YELTSIN THẮNG LỢI?

Gorbachov đã bổ nhiệm tất cả các bộ trưởng LX. Nhưng chỉ có hai người là Nikolai Vorontsov, bộ trưởng sinh thái, và Salambek Khadzhiev, bộ trưởng bộ công nghiệp hóa học và hóa dầu là cõn trùng thành với Ông sau khi cuộc đảo chính nổ ra.

Thứ lâng cuộc chiến đấu lại dến tay Yeltsin. Không bắt được Ông, Ủy ban đã mắc một sai lầm sống cõn. Trụ ở công sở của mình, Ông bắt đầu phản công. Ông không có máy phát thanh đủ mạnh để phát đi lối kêu gọi phản kháng và tổng bãi công di toàn quốc. Nhưng dãi BBC, Tiếng nói Hoa Kỳ, đã phát thanh Tự do, tất cả đã thu lây tín hiệu từ chỗ Ông và phát lời Ông đi khắp Liên-xô. Khi Ủy ban ngắt điện thoại trong công sở của Ông, Ông lại dùng một cái bến cạnh. Ông liên lạc được với những láng tu quan trọng như Anatoly Sobchak, thị trưởng thành phố Leningrad, người đã nhanh chóng tập hợp được đám đông hàng chục ngàn người ủng hộ tại quảng trường trước Cung điện Mùa đông, nơi khai sinh của cuộc cách mạng Nga. Thậm chí Yeltsin còn nối được với ça Yanayev, mặc dù hai người chỉ dung nô phản lòn để chửi nhau.

Trong khu vực nhà quốc hội Nga, Yeltsin có hẳn một bộ quốc phòng của riêng mình. Đầu tiên là thủ tướng Konstantin Kobets với 250 sĩ quan dưới quyền, tất cả đều trung thành với Yeltsin. Trong một năm trước cuộc đảo chính, Yeltsin đã dành nhiều thời gian để quan hệ với giới quân sự. Một lần tới thăm Tula, Ông đã có quan hệ hữu hảo với tổng chỉ huy khu vực đó, thiếu tướng Alexandre Lebed. Tối thứ hai (19.8) Ủy ban [đảo chính] ra lệnh cho Lebed và quân lính của Ông vào Moskva. Vua tối nay thi họ đảo ngũ về với Yeltsin. Nhưng chiếc xe tăng hạng nhẹ của Lebed chiếm lính những vị trí phòng thủ quanh phà quốc hội Nga. Từ đó trở đi, Ủy ban [đảo chính] chỉ có lẩn trong máu thi họa chặng mới tới được chỗ Yeltsin.

'CÓ GÌ ĐỒ NHẦM LẦN'

Trong lúc Yeltsin và Ủy ban cãi nhau, tổng thống Mỹ Bush bay từ nơi nghỉ phép về Washington để họp Hội đồng An ninh Quốc gia. Vấn đề đặt ra trước hội đồng là vô cùng tê nhạt. Mọi chuyện xoay quanh Gorbachov. Không ai muôn mắt Ông, những không ai xúc động. Bush nói: "Mitterrand [tổng thống Pháp] không nghĩ rằng chuyến này có thể kéo dài lâu." Có lẽ cảm thấy nhẹ người, phó giám đốc CIA Richard Kerr nói hối lấp lửng: "Vụ này không giống cuộc đảo chính nhà nghề. Có một cái gì đó sai lầm ở đây." Sau đó Tổng thống Bush lên án cuộc đảo chính là "không hợp hiến... sai trái, phi pháp." CIA thi tảng cưỡng diều tra.

Theo tiêu chuẩn qua khú của Liên-xô, những kẻ chủ mưu đảo chính đúng thực là những kẻ nghiệp dư. Từ một năm trước đó CIA đã cho rằng Gorbachov đã lung lay đủ để sụp đổ; nhưng Ủy ban [đảo chính] đương như gấp trực trắc với phần lớn nền tảng của xã hội Liên-xô. Đám đông lâm chủ đường phố, nhảy lên xe cầu xin những người lính lâm đường lạc lối hãy đảo ngũ. Những kẻ chủ mưu đảo chính ra lệnh cho các xạ thủ tới trước Cơ quan điện tín, nhưng quên ra lệnh cho Ông

giám đốc không được truyền thông tin ra nước ngoài. Bọn họ bóp nghẹt bao chí trong nước, nhưng cho phép đài truyền hình Mỹ CNN phát sóng, trong khi đó các phóng viên quốc tế khác được tự do đưa tin suốt cuộc khủng hoảng. Đài truyền hình Soviet mân cẩn đọc sắc lệnh của Ủy ban nhưng nó cũng lén lút truyền lên mân ánh sự phê phán của nước ngoài đối với cuộc đảo chính.

Việc điều binh khiến tướng cung trở thành một vấn đề đối với những kẻ cầm đầu đảo chính. Các vệ tinh của Cơ quan An ninh Quốc gia (Mỹ) và các máy bay do tham chiến biên giới đã xét toàn bộ sự truyền tin bằng sóng vô tuyến, và điện thoại ở LX và phát hiện rằng chỉ có sự truyền tin đáng kể ở ba vùng trong số 15 khu vực quân sự của Liên-xô: vùng Baltic, Moskva và Leningrad. Thêm chí ngay ở những khu vực đó, sự chuyển quân cũng rất chậm chạp hoặc hoàn toàn an bình bất động. Những người lính duống như chưa rõ về sự mệnh của mình. Một chí phủ nữ trẻ ở Moskva nhận xét: "Họ chỉ là những đứa trẻ. Thêm chí họ không có đạn trong súng. Thế thì sao gì?" Ở Leningrad, Ủy ban đảo chính hy vọng rằng, thường tướng Viktor Samsonov sẽ chiếm thành phố. Thay vào đó, ông không làm gì hết, nói rằng bởi vì ông không nhìn thấy rối loạn công cộng, ông không thấy gì để dấn áp. Ở gần Murmansk (thành phố ở tận cùng phía tây bắc Liên-xô - ND), hai tàu ngầm đã trai lệnh và nồi lén mìn nước vừa dù thổi gian để phát đi lời ủng hộ của họ - cho Yeltsin.

Sáng hôm thứ Ba (20.8), Yeltsin gọi điện thoại cho Bush, yêu cầu sự giúp đỡ, ông nói rằng nếu ông trụ vững, người dân Nga sẽ tập hợp và đánh bại cuộc đảo chính. Cho tới tận lúc đó, Bush không để ý gì nhiều tới Yeltsin vì Yeltsin đối chọi với Gorbachov. Nhưng Bush vừa thấy trên TV cảnh Yeltsin đứng trên xe tăng. Vâ bấy giờ, tại Moskva Yeltsin nhìn qua cửa sổ và nói "Tôi nghĩ rằng xe tăng đang đến. Tôi không còn nhiều thời gian." Bush cảm kích, quyết tâm giúp đỡ. Một nhà chiến lược trong chính quyền Mỹ nói "Sự can đảm cương trực của Yeltsin làm tổng thống Bush rất cảm kích. Điều đó cho George Bush một hy vọng thực tế rằng có thể đảo ngược sự việc." ...

CUỘC KHÁNG CỰ ĐÃ ĐƯỢC LAN TRUYỀN ĐI NHƯ THẾ NÀO?

Dự luận cho rằng những kẻ cầm đầu đảo chính đã đọc phái cuốn sách hướng dẫn lâm đảo chính quá lồi thổi. Bọn họ cũ quân đến bao vây trung tâm điện thoại của Moskva, chiếm dãi phát thanh và truyền hình và đóng cửa các toà soạn báo như thế họ dán áp Đóng Âu hối những năm 1950. Phải chăng họ không biết tới máy fax? máy photocopy? Cách đây 10 năm hẳn những sắc lệnh của Yeltsin được sao chép bằng giấy than và phải truyền tay từ người này sang người khác. Nhưng tuần qua, các phóng viên dùng máy điện thoại phát sóng để truyền tin, để hàng triệu công dân Soviet biết rằng bây giờ kháng cự vẫn chưa muộn. Công đoàn Đoàn kết ở Balan và sinh viên Trung quốc đã biêt rồ một bài học: ngày nay, đối với một vị độc tài CS, không thể thực hiện được thủ đoạn giở dưới ánh sáng của mạng lưới thông tin địa cầu.

Các anh tài lâm đảo chính le ra có thể lâm tốt hơn. Máy photocopy và fax cần điện, thế vây mà họ cũ để điện sáng suốt thời gian phong trào phản kháng lên cao. Họ cũng không thêm cát duống điện thoại quốc tế. Người Soviet lên án cuộc đảo chính qua các mạng lưới phuong Tây, thế nhưng các vị lãnh đạo cũng không đồng cửa tram liên lạc vệ tinh. Không biêt họ nghĩ gì? Có người giải thích là họ bị lạc hậu mất độ 30 năm so với thời cuộc. Vladimir Yakovlev [tổng biên tập tờ Komersant - ND] nói "Nhưng kẻ đảo chính sống trong tâm lý của thời kỳ Khrushev. Theo tiêu chuẩn của họ, nếu anh bắt được người lãnh đạo cũ và công bố người lãnh đạo mới, thế là đảo chính thắng lợi." ...

Các nhà báo Soviet, dùc, mài giua trong 6 năm Glasnost đã làm việc rất hăng say. Khi bi phong tỏa ở các nhà in, hằng chục các loại ấn phẩm độc lập đã chạy máy photocopy và đem trao tay cho bạn đọc ở những góc phố. Tàu điện ngầm nhanh chóng được dán dây truyền đơn viết tay. Hết thông tấn độc lập Interfax đã phân phôi những bản tường trình bị mắt của nó, thậm chí cồn chuyền được ra nước ngoài bằng đường cáp quang học do hãng Sprint network của Mỹ mới lắp đặt. Đài phát thanh Tiếng vọng Moskva đã chơi tro u tim với cảnh sát, nhưng nó đã phát đưọc lèn không trung những 5 lần trong thời kỳ khủng hoảng.

Mặc dù nỗ lực của các nhà báo Soviet là rất anh hùng, nhưng tác dụng của nó nhỏ so với tác động của các đài phát thanh phuong Tây. BBC đã tăng gấp đôi số giờ phát bằng tiếng Nga, lên tới 18 giờ/ngày. Đài Tự do phát 24 giờ/ngày bằng tiếng Nga và 11 thứ tiếng Sôviết khác....

Rõ ràng là, những kẻ đảo chính đã tin tưởng vào sự thô o' của công chúng và nói sợ hãi chính quyền. Nhưng đó không phải là đặc tính của những người có thông tin. Cuộc cách mạng vừa qua chứng tỏ rằng người Nga đã bước vào kỷ nguyên thông tin.

C.D. sưu tầm từ NEWSWEEK 2.9.91

• NHỮNG KẺ CƯỜI ĐẦU TIÊN

Theo The Economist 24.8.1991

Thế giới băng hoang khi được tin cuộc đảo chính quân sự xảy ra ở Liên Xô. Đai đa số các nước lên, tiêng cực lực phản đối, nhưng cũng có nhiều nước thuộc thế giới thứ ba to rõ thái độ sung sướng hoặc im lặng, không bình luân (Trung Quốc và Cuba).

Tổng thống Irak Saddam Hussein, nhiều năm từng mua vũ khí của Liên Xô, không thể quên rằng Gorbachov đồng tình với Mỹ trong hội đồng bảo an Liên Hợp Quốc chống lại việc Irak xâm lược Co-oet. Bản tuyên bố chính thức viết: "Chúng tôi cũng như tất cả các nước bị chính quyền cũ (ông Gorbachov) làm thiệt hại, đương nhiên hết sức chào đón sự thay đổi này." Trong bức điện gửi Genady Yanayev, kẻ vừa cướp chức tổng thống Liên Xô, tổng thống Libya, đại ta Moammar Qadafi thể hiện sự vui mừng: "Công việc tuyet vời do ông thực hiện hôm nay có tầm quan trọng lớn lao trong việc khôi phục lại uy tín quốc tế của Liên-Xô và niềm tự hào của công dân Soviet, nhưng thứ mà chủ nghĩa đế quốc ước muôn dám nát dưới bần chán bần thiểu của nó."

Chủ tịch Tổ chức giải phóng Palestin (PLO) Yasser Arafat im lặng nhưng nghe đâu lầm ro, Quan hệ giữa PLO và Liên Xô lạnh nhạt hán đi duoi thời Gorbachov, Arafat và Gorbachov gặp nhau có một lần tu năm 1985. Jordan, cũng đang khó chịu như PLO vì Gorbachov đã không chống lại được ánh huống của Mỹ ở Trung Đông, hy vọng rằng "sự mâu cản bằng cho phép một cuồng quốc làm mua làm gió" sẽ nhanh chóng kết thúc. Omar el Bashir, tổng thong Sudan, đang lên án "chính sách đầu hàng" của Gorbachov, cũng hy vọng rằng "sự thay đổi ở LX sẽ khôi phục thế cân bằng".

Việt-nam bị Gorbachov cắt viện trợ, tỏ thái độ lạnh như tiền. Một quan chức nói: "Gorbachov đã phạm nhiều sai lầm. Ông ta chấp nhận qua nhiều thỏa hiệp với phuong Tây". (...)

Triệu Đức Tuân phỏng dịch

• SỰ ĐI LÊN VÀ THÁT BẠI CỦA ĐẢNG CỘNG SẢN LIÊN XÔ (1898 - 1991)

1898: Hội nghị đầu tiên của Liên đoàn đấu tranh giải phóng giai cấp công nhân (LĐDT) ở Minsk.

1903: Hội nghị thứ hai của LĐDT ở Bỉ và ở Anh, tại đây hình thành hai khuynh hướng Bôn-số-vich và Men-số-vich.

1905: Cách mạng Nga lần thứ nhất.

1917: Cách mạng tháng mười Nga.

1918: Đảng đổi tên thành Đảng cộng sản Nga (của những người Bôn-số-vich).

1919: Lê-nin thành lập Quốc tế cộng sản.

1924: Sau cái chết của Lê-nin vị trí của Stalin được củng cố vững chắc và L. Trotsky rời bỏ nước đi tự刎.

1925: Thay đổi tên tiếp theo thành Đảng cộng sản toàn liên bang.

1929: Bắt đầu tập thể hoá cưỡng bách nông nghiệp và các cuộc thanh trừng trong nhiều năm.

1934: Đại hội lần thứ 17, Stalin hoan toàn thâu tóm quyền lực, giết bí thư thành ủy Leningrad - Kirov. Một loạt các quá trình cũng có quyền lực, hàng triệu người bị thủ tiêu hoặc bị đưa vào trại tập trung.

1952: Tổ chức lại lãnh đạo, đổi tên mới thành Đảng cộng sản Liên Xô.

1953: Stalin chết.

1956: Hội nghị lần thứ 20 BCH TƯ, N. Khrushchov trong quyển "Những hổ sơ mật" (tạm dịch) lên án sự sùng bái cá nhân và những tội ác của Stalin.

1957: Molotov, Kaganovich và tập thể bị thất bại trong việc loại trừ Khrushchov.

1961: Bước thứ hai loại trừ Stalim. Thị hài Stalin được chuyển khỏi lăng.

1964: Khrushchov bị loại bỏ và thay vào bằng một tập thể đứng đầu là L. Bré-giô-nhép và A. Kosigin.

1968: Học thuyết của Bré-giô-nhép được áp dụng trong thực tiễn: chiếm đóng Tiệp khắc.

1982: Bré-giô-nhép chết, Y. Andropov lên thay.

1984: Andropov chết, K. Chernenko thay thế.

1985: Chernenko chết, M. Gorbachov lên.

1986: Đại hội lần thứ 27 DCSLX, thông qua chương trình cải cách. B. Yeltsin là ứng cử viên vào Bộ chính trị.

1987: Sau các bất đồng với Gorbachov và một số đại biểu khác, Yeltsin từ chức trong đảng.

1988: Tại hội nghị lần thứ 19 Gorbachov phải tranh cử với nhiều ứng cử viên khác để vào quốc hội. Ảnh hưởng của Đảng bị suy giảm.

1989: Cuộc bầu cử vào Đại hội đại biểu nhân dân, một số ứng cử viên đầu đàn của đảng cộng sản bị thất bại. Ở Matxcova Yeltsin thắng cử với 89% số phiếu.

1990: Gorbachov được bầu làm tổng thống, hủy bỏ điều 6 của hiến pháp về vai trò lãnh đạo của Đảng cộng sản. Yeltsin và một số người theo tư tưởng cải cách ly khai đảng. Đảng cộng sản Nga được hình thành dưới sự lãnh đạo của I. Polozkov, người phê phán Gorbachov.

1991: Gorbachov vẫn giữ chức vụ tổng bí thư đảng. Yeltsin trở thành tổng thống nước Nga và cấm mọi hoạt động của đảng tái nổi lên việc. Gorbachov lập kế hoạch cho đại hội mới và chương trình cải tổ lại Đảng. Cuộc đảo chính lật đổ Gorbachov bị thất bại. Gorbachov từ chức tổng Bí thư đảng và di đến những biện pháp thực tế loại trừ quyền lực chính trị của Đảng CS Liên Xô.

LÝ LUẬN VỀ LIÊN XÃ CỦA TẤM LẠC VỀ HỆ ĐIỀU HÀNH

Trả lời phỏng vấn của Thông tấn xã Tiệp khắc (CTK), Alexandr Dzasokhov, ủy viên bộ chính trị UBTW ĐCS IX nói rằng sắc lệnh của tổng thống Liên Xô cấm mọi hoạt động đảng phái trong các cơ quan nhà nước và quân đội... buộc đầu đã làm cho 14.000 cán bộ ĐCS thất nghiệp. Từ con số 15 triệu đảng viên trước đây chính nay chỉ còn đếm một triệu.

Theo Lidové Noviny 27.8.1991

CAMPUCHIA

CÁCH XA CHIẾN ĐỊA

Theo The Economist 20.7.1991

Điều mà chỉ ba tháng trước đây nhiều người cho là không tưởng thi giờ đây đã thành hiện thực. Hun Sen, thủ tướng chính phủ Campuchia, gấp gáp thu lĩnh ba phe đã đánh nhau với nhau suốt 12 năm nay, lần đầu tiên tại Bắc kinh, hầu phuông kể thù chính của mình - Khomer đỏ.

Cuộc gặp gỡ kéo dài hai ngày nay, kết thúc ngày 17.7, của Hội đồng Dân tộc Tối cao là kết quả cuộc họp bốn phe Campuchia vào tháng trước tại Pattaya, Thailand. Lần này những người Campuchia đã chọn được người đại diện cho mình trong cuộc họp sắp tới của Đại hội đồng Liên hợp quốc; quyết định thời gian và địa điểm cho cuộc gặp gỡ tiếp theo (ngày 26 và 27.8.1991 tại Bangkok); và đồng thuận một điểm huỷ ích nhất là ngừng nhận mọi viện trợ quân sự và chấp nhận sự kiểm soát của LHQ trong tiến trình ngừng bắn. Cuộc họp các đại diện nam nước thành viên thường trực Hội đồng bảo an Liên hợp quốc về cổ cầu và phương thức cư trú giám sát đến Campuchia cho đến ngày 18.7 vẫn chưa kết thúc.

Người ta đặt rất nhiều hy vọng vào hoàng thân Norodom Sihanouk, cựu hoàng-thiền tử' của Campuchia. Với tấm trạng hay thay đổi, ông, ta chỉ chú ý cần nhắc xem sẽ đóng ý cai quản trong khi bù qua việc bùn bắc đến những vấn đề đáng côn đây mâu thuẫn hồn. Đóng lúc của thái độ là thực tế: đây có lẽ sẽ là cơ hội cuối cùng để giành lấy được một phần quyền lực nào đó tạo điều kiện cho ông ta có thể sống, nhưng năm cuối đời trong hoàng cung cũ của mình ở Campuchia.

Mặc dù vậy, không một tiền bối nào có thể đặt được nêu không có những thay đổi tích cực từ phía các mạnh thường quân ngoại quốc, Việt Nam và Trung Quốc. Đến tận bây giờ cả hai bên đều cho rằng mình là người thắng cuộc. Việt Nam vẫn luôn ủng hộ để an ngưng bắn và chấm dứt viễn trợ quân sự, cả hai đều bị những đối thủ của nó phản bác cho đến tận cuộc họp cuối cùng này. Hồi năm 1970 Hun Sen tham gia vào phái đoàn đại diện cho Campuchia tại Liên hợp quốc là một chiến thắng to lớn của Việt Nam trong cuộc đấu tranh giành lấy, sự công nhận của thế giới đối với chính phủ Phnompenh do nó dựng nên.

(xem tiếp trang 12)

LẠI LÀ ĐỒNG CHÍ

Trong vòng hai tháng ngắn ngủi, Trung quốc và Việt nam đã kiên quyết chấm dứt gần hai thập kỷ thù địch. Sự căng thẳng giữa hai phía đã đạt tới đỉnh cao vào năm 1979 khi xảy ra cuộc chiến tranh biên giới, sau khi Việt nam xâm lấn Cam-pu-chia và lật đổ chính quyền thân Trung quốc tại đây.

Những năm cuối thập kỷ 70 cũng chứng kiến sự kinh địch cao độ Xô-Trung, Hà nội đã ngã theo Matxcova một cách rõ rệt. Gần đây quan hệ Xô-Trung đã có phần ấm áp lên, Matxcova không còn sẵn sàng vác gánh nặng kinh tế của đồng minh Việt nam. Điều đó đã đặt nền móng cho cuộc đối thoại Hà nội - Bắc kinh. Nhưng cuộc thảo luận mây mù vẫn qua dã tạo được sức bật cho việc bình thường hóa hoàn toàn quan hệ Việt-Trung, kể cả hội nghị Bắc kinh có thể sẽ được tiến hành vào cuối năm nay.

Tuyên bố chung ngày 10.8, sau ba ngày hội đàm giữa thủ trưởng ngoại giao Nguyễn Duy Niên và đối phương của ông ta Xu Dunxin, khẳng định rằng họ đã thảo luận "việc bình thường hóa nhanh chóng quan hệ trong các lĩnh vực kinh tế, buôn bán, thông tin, bưu điện, v.v."

Niên cùn gấp lãnh tụ đảng Cộng sản Trung quốc Giang Trạch Dân và thủ tướng Lý Băng để thảo luận với họ về chuyến đi thăm Bắc kinh của tân ngoại trưởng Việt nam Nguyễn Mạnh Cầm, người sẽ chuẩn bị cho hội nghị giữa Giang Trạch Dân và lãnh tụ mới của đảng Cộng sản Việt nam Đỗ Mười.

Cơ sở cho cuộc đàm phán của Niên đã được tướng Lê Đức Anh đặt ra trong chuyến viếng thăm bí mật Trung quốc cuối tháng trước. Lê Đức Anh là nhân vật số hai trong Bộ chính trị, phụ trách vấn đề quân sự, an ninh và đối ngoại của Đảng. Phía Việt nam cho biết chuyến đi của Lê Đức Anh là đáp lại lời mời bất ngờ của Trung quốc sang báo cáo kết quả đại hội Đảng tháng 6 vừa qua. Trước đó Trung quốc đã gửi lời chúc mừng tới ban lãnh đạo đảng Cộng sản Việt nam mới được bầu tại đại hội này, đây là sự giao tiếp cấp cao trực tiếp đầu tiên trong vòng một thập kỷ nay.

Những người cầm quyền Trung quốc nói với Lê Đức Anh rằng Trung quốc "hoàn toàn đồng ý" với kết quả đại hội ở Hà nội, kết quả đó khẳng định rằng Đảng có thể nắm quyền lực chính trị trong khi thả lỏng việc kiểm soát nền kinh tế. Lập trường này đã xích Việt nam lại gần kẻ thù trước đây là Trung quốc, đồng thời xa người đồng minh lâu nay là Liên xô, nơi đang đẩy mạnh cải tổ chính trị.

Đồng lực nấp sau sự tham thiêng Việt-Trung là nỗi lo lắng về sự sụp đổ của chủ nghĩa cộng sản ở Đông Âu và sự rối loạn chính trị ở Liên Xô. "Phía Trung quốc thể hiện mối quan tâm sâu sắc trước sự mất mát quyền lực của nhiều đảng Cộng sản và vị trí lung lay của chủ nghĩa xã hội trên thế giới," một quan chức Việt nam cho biết. "Trên cơ sở đó hai phía đã thỏa thuận cải thiện quan hệ."

Phía Việt nam cho biết sự thay đổi một số vị trí lãnh đạo chủ chốt tại đại hội đảng Cộng sản Việt nam vừa qua đã khuyến khích Trung quốc lập lại quan hệ thân thiện với Việt nam. Lâu nay Bắc kinh vẫn coi Nguyễn Cơ Thạch là kẻ thù của Trung quốc và buộc tội bộ trưởng bộ nội vụ Mai Chí Thọ đã bài xích hàng trăm nghìn người Việt gốc Hoa cuối những năm 70. Cả hai người trên đã ngồi ghế trong Bộ chính trị tại đại hội và sau đó mất cả ghế bộ trưởng. Theo nguồn tin ngoại giao việc loại trừ Thạch là điều kiện Trung quốc đặt ra trước khi bình thường hóa quan hệ.

Một số nhà phân tích phương Tây cho rằng thỏa thuận mới đây giữa bốn phe tham chiến ở Cam-pu-chia để tiến tới sự dung hòa trong Hội đồng Dân tộc tối cao (SNC) và chấp nhận của

Trung quốc và Việt nam chúng tờ hai nước châu Á này đang tìm một "giải pháp dò" nhằm kết thúc cuộc tranh chấp nhiều năm ở Cam-puchia. Giải thuyết này chú ý tới công thức Việt-Trung có thể đưa ra; bối bối kế hoạch hòa bình do Liên hợp quốc đỡ đầu, thay vào đó kết hợp hai phái Cộng sản - chính phủ Phnompenh thân Việt nam - và Khmer đỏ - thân Trung quốc - dưới sự lãnh đạo của Norodom Sihanouk.

Song, trong tuyên bố tại cuộc hội đàm cấp thủ trưởng ngoại giao, Bắc kinh và Hà nội thể hiện mong muốn khẳng định với quốc tế rằng họ không tách rời khỏi kế hoạch của Liên hợp quốc. Tuyên bố trên có đoạn "hai phía thể hiện mong muốn nâng cao vai trò quan trọng của Liên hợp quốc" trong việc giải quyết vấn đề Cam-pu-chia. Ngoài trưởng Trung quốc Qian Qichen nhấn mạnh thêm rằng "việc giải quyết vấn đề chính trị ở Cam-pu-chia không chỉ liên quan đến Trung quốc và Việt nam mà cả thế giới."

Mức độ Trung quốc và Việt nam ủng hộ kế hoạch của Liên hợp quốc hay thỏa thuận riêng giữa các phe phái Khmer sẽ thể hiện rõ ràng khi Hội đồng Dân tộc tối cao họp tại Thailand 26-28.8. Không cần biết đến kết quả của cuộc họp này, phía Việt nam tin tưởng rằng Campuchia không còn là trở ngại trong việc cải thiện quan hệ Việt-Trung.

Còn một vấn đề nữa chưa được thảo luận là vấn đề chủ quyền quần đảo Hoàng sa và Trường sa còn đang bị tranh chấp bởi Việt nam, Trung quốc cũng như các nước khác trong khu vực này. Phía Trung quốc cho rằng cần xúc tiến giải quyết vấn đề quần đảo Trường sa mà quyền toàn vẹn lãnh thổ của nó đang bị Hà nội, Bắc kinh, Manila, Kuala Lumpur và Đài bắc phản ánh. Trung quốc thúc đẩy giải quyết vấn đề các đảo này, nhưng lại lờ đi vấn đề toàn vẹn lãnh thổ. Các nhà chức trách của Trung quốc, Việt nam và các nước có liên quan khác, kể cả Malaysia và Philippines đã gặp nhau tại Indonesia tháng 7 vừa qua để nghiên cứu khả năng hợp tác. Tuy nhiên, các nhà phân tích cho rằng hy vọng những bước tiến đáng kể trong việc hợp tác, xây dựng và phát triển những mỏ dầu lớn ở quần đảo Trường sa vẫn còn mờ nhạt, ngay cả khi quan hệ Việt-Trung được cải thiện. Vấn đề toàn vẹn lãnh thổ vẫn không thể giải quyết được giữa Trung quốc và Việt nam.

Phía Việt nam cho biết trong chuyến đi của Lê Đức Anh, hai bên đã thỏa thuận đàm phán về vấn đề kỹ thuật để khôi phục lại đường sắt, hàng không, đường biển, đường bộ đã bị gián đoạn từ năm 1979. Buôn bán ở vùng biên giới đang phát triển mạnh, sẽ được thúc đẩy hơn nhờ tăng cường giao thông.

Các chính quyền địa phương Trung quốc doc biên giới đang cố gắng phát triển buôn bán với Việt nam. Cảnh sát tỉnh Quảng Tây đang để nghị Bắc kinh cho phép mở vài trăm kilomet đường biên giới (trong số 1000 km biên giới của tỉnh này với Việt nam). Phần lớn đường biên giới Việt-Trung đã bị đóng kín do chiến tranh năm 1979 và tình hình càng thẳng kéo dài sau đó.

Trung quốc cũng cho Lê Đức Anh biết rằng họ muốn mua than từ miền bắc Việt nam để dùng ở vùng nam Trung quốc và xuất khẩu một vải mịn hăng của họ qua cảng Hải phòng.

Hà nội và Bắc kinh còn thỏa thuận trao đổi cán bộ ở tất cả các cấp, kể cả các đoàn đại biểu Đảng, chính phủ, xã hội và các tổ chức quần chúng. Một đoàn đại biểu của Viện quan hệ quốc tế Trung quốc đã lặng lẽ thăm Hà nội khi ông Nien ở Bắc kinh. Trưởng ban đối ngoại Trung ương đảng Cộng sản Trung quốc cũng sẽ thăm Việt nam một ngày gần đây.

Mặc dù các quan chức Việt nam khẳng định rằng hai nước không thể lấy lại quan hệ như

trước đây, tức là thán tói mức như "mỗi với rắng", một số chuyên gia nước ngoài lo rắng Hà nội đang lao nhanh vào con đường cải thiện quan hệ với kẻ thù cũ tới mức Việt nam có thể sẽ lại phụ thuộc vào người láng giềng không lồ này.

Một số nhà phân tích tình hình Việt nam cũng lo ngại rằng việc bình thường hóa quan hệ nhanh chóng sẽ làm sống lại nỗi lo sợ về khôi công sản châu Á tại Mỹ và các nước ASEAN, nơi mà Việt nam đang cố gắng bắt tay thân thiện.

Theo Far Eastern Economic Review 22.8.1991
Người dịch: Píp Hon.

như khá nhiều người đang muốn cho hòa bình một cách hối. Cái gọi là "giao pháp đó" - sự thương lượng giữa Trung Quốc và Việt Nam để dừng tên một chính phủ CS ở Campuchia không qua bầu cử đã không được nói đến ở Pattaya. Hoàng thân Sihanuk đã tránh không đề cập đến ý kiến này. Thế nhưng sự hợp tác giữa Trung Quốc và Việt Nam đã góp phần làm xúc tiến kế hoạch của LHQ. (...)

Liệu Campuchia có được có hội trở về với thời kỳ hoàng kim mà nó được hưởng dưới thời Hoàng thân trước kia hay không? Bản báo cáo dài 417 trang của Lầu Năm Góc về Campuchia năm 1959 xác nhận ngô lèn trên ánh hoàng kim đó. Nó viết "Người Khmer là những người nông dân thơ đồng, những thợ đồng nhân bát tát, những người dân chán chường, những nhân công khùng dâng tin cậy". Quân lính thi xú sự rất tồi tệ và sĩ quan thi kém cỏi. Cảnh sát thi có lẽ là "nhóm người tham nhũng nhất ở Campuchia". Cho dù tới năm 1970 khi ông bị lật đổ, vương quốc của ông có chưa hoàn hảo bao nhiêu đi chăng nữa, lời phản bác tốt nhất của Hoàng thân có lẽ là: nó còn tốt hơn nhiều so với các chính phủ sau này.

C.D. lược dịch.

HÒA BÌNH CHO CAMPUCHIA

Theo The Economist 31.8.1991

"Chiến tranh đã kết thúc" - Hoàng thân Norodom Sihanuk tuyên bố ở thành phố Pattaya - Thái Lan ngày 27.8 trong cuộc họp của các phe phái đang đánh nhau ở Campuchia.

Cuộc nội chiến Campuchia kéo dài 12 năm qua bắt đầu có những dấu hiệu của sự kết thúc vào cuối tháng 6.1991, khi chính phủ Phnom Penh và ba phái kháng chiến bắt ngõ nhất trí được với nhau ngừng bắn. Cuộc họp lần này đã diễn ra trong bầu không khí "tích cực và hữu nghị" - theo lời một quan chức chính phủ. Khmer Đỏ thảm chí còn nói rằng cuộc họp như là "cuộc đoàn tụ của những người anh em".

Trong 4 ngày hồi đàm, những người anh em đã đàm phán một cách tè nhẹ và kiên trì. Chính điều đó cũng là một cái mới. Họ đồng ý sẽ cắt giảm số quân và vũ khí đi 70% ngay khi nào một hiệp ước hòa bình được ký kết. Số quân còn lại sẽ bị giữ trong doanh trại. Hoàng thân Sihanuk nói: "Không ai được phép chiến đấu: họ sẽ giông như thuồng dân mặc áo lính".

Cho tới khi Campuchia bầu được một chính phủ, đặt nước này sẽ nắm dưới quyền quản lý của Hội đồng Dân tộc Tối cao (SNC) cùng với UNTAC (một hình thức chính quyền do Liên Hợp Quốc đề xuất cho Campuchia). Chính phủ Phnom Penh được cử sáu thành viên vào SNC, mỗi phe đối lập được hai. Nhờ ra về một chuyện gì đó, một nửa SNC đồng ý, một nửa không thì sao? Theo bản dự thảo kế hoạch hòa bình cho Campuchia, Hội đồng bảo an Liên Hợp Quốc đã đề nghị rằng trong trường hợp có UNTAC sẽ có tiếng nói cuối cùng. Người Campuchia, trong tình thần cộng tác mới, quyết định rằng Hoàng thân Sihanuk sẽ có tiếng nói quyết định.

Đại diện của năm nước thành viên hội đồng bảo an Liên Hợp Quốc dự định họp ngày sau khi người Campuchia họp xong hôm 30.8. Họ phải chuẩn y bất cứ sự thay đổi nào trong bản kế hoạch của LHQ. Mỹ, một trong năm thành viên, bây giờ có quan hệ khá lạnh nhạt với Sihanuk và chắc sẽ không dễ dàng gì cho ông ta tiếng nói quyết định trong SNC.

Việc thu xếp cho cuộc bầu cử quốc hội cũng cần phải được làm sáng tỏ. Thủ tướng Hun Sen nói rằng các ứng cử viên đã công khai lên án "chính sách sai lầm của quá khứ" - y ông muốn nói nạn diệt chủng khi Khmer Đỏ thống trị Campuchia. Hoàng thân Sihanuk cố gắng làm dịu bớt bầu không khí bằng cách nói rằng Pol Pot sẽ không ứng cử, nhưng không ai cưỡi. Tất cả bốn phe hanh sẽ chấp nhận "thỏa hiệp" nào chỉ cho phép người của họ ứng cử. Tuy nhiên điều này sẽ buộc mất của người Campuchia cơ hội bầu những ứng cử viên mà xưa nay không tham gia phe phái nào.

LHQ cũng sẽ lo lắng về chi phí ngày càng tăng để đảm bảo bình tối cho Campuchia. Giảm sáu 30%, số quân vẫn mặc quân phục của mỗi phe sẽ rải rác (và vì thế tốn kém) hơn là giải ngũ toàn bộ. Nhưng cách này hay cách khác, có vẻ

CÁCH XA CHIẾN ĐỊA... (Xem từ trang 10)

Còn Trung Quốc thi tin tưởng rằng sẽ đạt được mục tiêu mà nó đã thất bại trong cuộc xâm lăng đẫm máu vào Việt Nam năm 1979: một bài học nhằm dạy cho Việt Nam biết rằng nó không được phép đứng ngang hàng với Vương quốc Trung tâm này. Đại hội lần thứ bảy đảng Cộng sản Việt Nam họp vào tháng trước đã quyết định bỏ rời Nguyễn Cơ Thạch, một bộ trưởng ngoại giao kỹ cùu nhưng không được Trung Quốc ưa thích, chủ yếu là do những nguyên nhân trong nội bộ. Những người Việt Nam đã lơi dụng một cách khôn khéo việc hạ bệ ông ta như một món hỏi lỗ Trung Quốc. Thêm nữa, việc chấp nhận sự kiểm soát của Liên hợp quốc đã làm sống dậy niềm hy vọng của Trung Quốc rằng chính phủ Phnompenh hiện nay sẽ bị giải tán trong thời gian tiến tới bầu cử.

việc phân chia quyền lực giữa bốn phe phái Campuchia trong thời gian qua, đó sẽ là để tai cho cuộc gặp gỡ tiếp theo của Hội đồng Dân tộc Tối cao ở Bangkok. Lợi thế về thời gian của Việt Nam sẽ đảm bảo rằng Khmer Đỏ sẽ không có cơ hội sử dụng nghị quyết nhằm gây lợi thế cho mình.

Sẽ chẳng có giải pháp hòa bình nào tồn tại được lâu nếu không có sự tham gia của Khmer Đỏ. Cho đến giờ một giải pháp chính trị đối với nó vẫn có tầm quan trọng tương tự, nếu như không phải là hơn, như đối với các phe phái khác. Trong mùa khô vừa qua nó đã phải gánh chịu một loạt thất bại quân sự trước quân đội chính phủ Phnompenh đang lớn mạnh. Thực tế đó khiến chính phủ Phnompenh đang lợn mạnh. Thực tế đó cho phép Khmer Đỏ không thể hy vọng giành lại được quyền lực bằng cách hoạt động trên chiến trường. Nhưng tại liệu mà quân đội chính phủ thu được cho thấy rằng Khmer Đỏ đã rao riết tìm cách sử dụng thời kỳ chuyển tiếp, thế nào cho có lợi nhất. Nó sẽ tiếp tục chiến dịch đe dọa đồng thời tuyên truyền, do tôi diệt chúng dưới thời Pol Pot vào cuối những năm 70 sang phía Việt Nam.

Đó là lý do tại sao những thành viên Khmer Đỏ, trong Hội đồng Dân tộc Tối cao (một trong số đó là thủ lĩnh trung tâm tra tấn diệt chủng chính ở Phnompenh trong thời gian cai trị đẫm máu của Khmer Đỏ - Tuol Sleng) lại cưới một cách thoả mái khi nốt sám banh trong những cuộc tu họp của mình. Chúng não quyên được tham gia các giải pháp hòa bình của họ, với vai trò tương đương như những phe phái khác, còn được Trung Quốc ủng hộ thì họ cồn hy vọng sẽ trở lại nắm quyền lực. Và nếu như Trung Quốc quyết định bỏ rời - điều mà ai cũng mong đợi - thì họ cũng còn戈rất nhiều vũ khí cát giấu trong rừng rậm dù để tan rã, nhưng người dân Campuchia trong nhiều năm tới.

Người dịch: HN.

TỰ DO HAY LÀ CHẾT

Ph. thân mến,

Tôi viết cho anh khi thanh bình đã trở về trên mảnh đất bao la - quê hương của cách mạng tháng mười (như chúng ta thường quen gọi), khi ánh triều dương le lói báo hiệu một ngày đẹp trời hiếm có ở độ cuối hè. Mặt trời ửng hồng lấp ló sau những đám mây bàng bạc trăng rải xuống con đường tôi đi những tia nắng óng ánh vàng. Hồi tưởng lại ba ngày đã qua mà tôi vẫn còn thấy giật mình: Tự do sao mong manh quá. Dù khát vọng tràn đầy nhưng nếu ta bất động thì tự do vẫn như bọt bong bóng xà phòng nhiều mầu dẽ vỡ chấp chới bay, còn ta vẫn không với tới được. "Tự do hay là chết" - khẩu hiệu của những ngày xuống đường vẫn còn âm vang đâu đây. Anh bảo tôi 19.8 sẽ về T., tôi thầm tiếc cho anh và thầm bảo: "Không dễ gì anh có thể rời bỏ đất này, nếu như anh biết...". Hy vọng rằng anh, cũng như nhiều người Việt nam khác ở đây, cũng được tận mắt chứng kiến những ngày bão tố của nước Nga khi nhân dân xuống đường, tay trong tay làm thành những "hàng rào sống" vây quanh "tòa nhà trắng" - Xô-viết tối cao Cộng hòa Liên bang Nga. Hy vọng rằng anh cũng chứng kiến được cảnh xe tăng kéo vào thành phố, in hằn những vết tội lỗi và trơ trên của những vòng xích sắt trên đường phố Matxcova. Nhìn những khối sắt im lìm, xám xịt làm tôi rùng mình liên tưởng đến Thiên an môn và chợt nghĩ rồi đây ai sẽ bỏ mình cho khát vọng muôn đời: TỰ DO và DÂN CHỦ. Điều trùng hợp ngẫu nhiên, cũng vào những ngày cuối tháng 8, 23 năm trước, ở thành phố giờ đây anh đang sống, cũng với xe tăng và súng đạn, những người lính Xô-viết đã từng dàn áp dã man "cuộc phiến loạn của những người cộng sản dân chủ" (về sự kiện này chắc anh

rõ hơn tôi). Còn giờ đây, ngọn lửa tự do, dân chủ được nhen nhôm gần sáu năm nay ở nước Nga có đủ mạnh để dập tắt máu "cuồng loạn" của những con người muốn xoay ngược bánh xe lịch sử, thiết lập trật tự của mình, trật tự kiểu Stalin hay Hitler. Máu sẽ đổ, sẽ nội chiến, ai sẽ thắng ai, vẫn còn là dấu hỏi to tướng khi tôi xuống đường hòa mình vào dòng người kéo về Krasnopresnenskai nab. để bảo vệ quốc hội CHLB Nga, bảo vệ Yeltsin, hy vọng cuối cùng còn lại của những người yêu tự do. Đó đây rái rác xe tăng và lính trên các đường phố. Đó đây những người mẹ, người chị trong tiếng nấc thét gọi: Mọi người! Mọi người hãy đến đây!... Ngày các con, sao các con lại kéo xe tăng vào thành phố, làm sao các con có thể bắn vào nhân dân. Đây là mẹ, là chị. Hãy trở về với nhân dân!" Đó đây tôi bắt gặp những người lính cúi gục đầu trong tháp pháo. Họ nghĩ gì?... Có lẽ họ bắn khoan, hay họ đang lau dòng nước mắt lặng lẽ trôi. Quân đội đứng về ai? Cha anh họ đã nổ súng ở Hung, ở Tiệp, ở Ba lan, còn giờ đây họ có can đảm nhấn cò khi trước mũi súng là mẹ, là chị, là cha anh, là nhân dân của họ. Trong không khí bi hùng đầy nước mắt và phẫn nộ, tôi thầm nghĩ: "Có phải chăng rồi mai đây sẽ có Ba đình. Phải chăng rồi mai đây những bóng đèn nặng nề sẽ lầm lũi lăn bánh trên đường phố Hà nội, Huế, Sài gòn. Có phải chăng rồi mai đây những người mẹ Việt nam sẽ phải đứng trước mũi súng với tiếng thét lạc giọng như người mẹ Nga ngày nay. Tôi chợt lắc đầu hoảng hốt: "Tự do, dân chủ là gạo là cơm mà người dân mình chưa nếm đủ, mà máu dân mình đã đổ quá nhiều. Không! Không thể được. Trật tự không thể lập nên bằng xe tăng, máu và bạo lực. Tất cả giờ đây phụ thuộc vào nhân dân và đó cũng là nhiệm vụ của thế hệ trẻ. Trong mọi cuộc chiến tranh, ai thắng thì không rõ, chỉ biết người dân chịu trăm bề khổ ải. Những người lính trẻ trên tháp pháo xe tăng đôi lúc cũng không có tội, mà có tội là những ai đã ra lệnh bắn vào nhân dân.

Tôi xuống đường đi trong dòng người cuồn cuộn đổ về "tòa nhà trắng" với tâm trạng rối bời: "Lũ tám người" mà thắng thì Việt nam sẽ về đâu, mỗi

khi "họ" đã tìm được chỗ dựa vững chắc. "Họ" hiện đang cố gắng lội ngược dòng, trì kéo bánh xe lịch sử, thách thức dân tộc, không chịu hiểu rằng nhân dân cần cơm no áo ấm, đất nước cần giàu mạnh, chứ không cần cái bánh vẽ xã hội chủ nghĩa và những lời hứa: "Ngày mai ta sẽ sống trong thiên đường cộng sản, làm theo khả năng, hưởng theo nhu cầu." Tôi đi trong dòng người với nỗi lo canh cánh về những người dân chủ nước Nga và thầm bảo: "Này nước Nga! Ta xuống đường cùng với những người con của người. Bảo vệ tự do, dân chủ cho đất nước này cũng chính là bảo vệ cho chính Việt nam của chúng ta. Những người cùng chí hướng không bao giờ có ranh giới và không phân biệt dân tộc." Những người bạn Nga đón tôi bên chiến lũy với nét mặt hồ hởi: "Molodest! Malchik (Tốt lắm! Cậu bé)." Còn Sergey đón tôi bằng cái bắt tay thật chặt. Chắc anh là công nhân, bàn tay anh chai cứng. Ai bảo rằng đảng cộng sản là đảng của giai cấp công nhân, khi những người công nhân như Sergey gào thét bên chiến lũy: "Tự do hay là chết!... Đả đảo tập đoàn quân phiệt... Đả đảo đảng cộng sản... Yeltsin! Yeltsin!... Nước Nga! Nước Nga!" Ai bảo chính quyền Xô-viết là chính quyền của nhân dân khi những người thợ mỏ Kuzbass bối công để bảo vệ Yeltsin, khi những người lính hồng quân của sư đoàn Tamanskaya quay súng trở về với nhân dân, bảo vệ Yeltsin. Tự do hay là chết! Tiếng thét cứ xói mài trong tôi. Vâng! Tự do ở đâu mà người dân Việt cũ mãi đi tìm trong vô vọng. Tự do ở đâu mà mấy mươi năm nay "họ" vẫn cứ bảo có, mà người dân nói rằng không.

Ph. thân mến!

Ở nước Nga mà tôi cứ nghĩ hoài về Việt nam, những ý nghĩ cứ triền miên, day dứt. Chính phủ mình bắn cùng hóa nhân dân đến độ họ không thoát khỏi cái vòng lẩn quẩn: cơm áo, gạo tiền. Người nông dân không đi xa hơn được cánh đồng, gốc rạ và họ cũng đâu hiểu vì sao họ đã sức cùng, lực kiệt mà vẫn không đủ ăn. Anh em công nhân mình ở đây cũng không hiểu vì sao 10% tiền lương hàng tháng đóng góp cho quỹ "xa tổ quốc" mà sứ quán vẫn "thiêu kinh phí", nên anh em vẫn phải đóng 5,3 rub

tiền khuôn dấu thị thực, hay 8,9 rub tiền đăng ký kết hôn. Cũng khó giải thích tại sao quyền lợi bị chèn ép, thùng hàng khi cho đóng, khi không, hiệp ước bị vi phạm như thế mà không có ai bảo vệ giùm, còn các "chú sú" cứ nay thùng conteneur này mai thùng conteneur khác. Ôi chao! Dân mình mạnh mún quá, không ai đứng ra quy tụ anh em để cùng nhau bảo vệ, mỗi khi sứ quán không làm tròn trách nhiệm bảo vệ công dân mình. Đứng bên chiến lũy, bên những nòng súng cắm đầy hoa, tôi càng hiểu hơn việc mà các anh đang làm. Dân mình còn bị bưng bít quá, thông tin chỉ nhận được một chiêu thì làm sao hiểu được những cái gian manh, lật lưởng của những người làm chính trị. Những người dám mệnh danh là nhân dân để đem xe tăng, quân đội chống lại nhân dân, còn miệng thì hô hào yêu nước, bảo vệ trật tự, đưa đất nước thoát khỏi khủng hoảng triền miên. Họ yêu nước thật hay họ yêu quyền lực và thích thống trị nhân dân.

"Chỗ thuyền cũng là dân mà lật thuyền cũng là dân". Những ai muốn tồn tại thì hãy làm theo ý dân. Trong những giờ phút này mới biết được ai là người đại diện và bảo vệ cho quyền lợi của dân, cho dân và vì dân. Tại sao Đảng cộng sản Nga phải mất ba ngày mới thu thập đủ thông tin và tuyên bố là "lũ tám người" là phản động (lời giải thích của một bí thư DCS Nga), hơn nữa, lời tuyên bố này được đưa ra khi phe dân chủ của Yeltsin chiến thắng. Tại sao nhân dân đổ về "tòa nhà trắng" của Xô-viết tối cao CHLB Nga trong khi mọi liên lạc và đài báo của phe dân chủ bị cắt đứt, cấm đoán. Hôm 20/8, khi mà bóng mây u ám trên bầu trời của nước Nga tan tác, tôi trở về nhà từ cự xá của anh em công nhân nhà máy Zil. Bình thường một cuộc taxi từ đó đến nhà phải mất 30 rúp, nhưng anh lái xe chẳng đòi gì hơn và bảo: hôm nay là ngày chiến thắng của bọn tao, hãy chia vui cùng với tao. 73 năm nay người Nga chúng ta mới có cái để tự hào. Hỏi anh về Đảng cộng sản, anh khoát tay và bảo: Sự việc mấy ngày qua đã chứng tỏ Đảng là tội phạm, chúng ta có thể chờ đợi gì ở cái Đảng ấy? Thế đó Ph. ạ! Lắng nghe tiếng nói chân thật của người dân bình thường nó hay và quý giá hơn vạn lần những lời hoa mỹ của các cán bộ cấp cao.

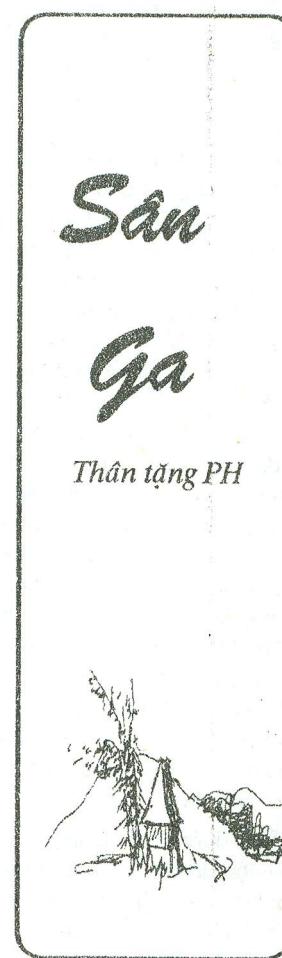
Giờ đây nước Nga lại trở về với cuộc sống hàng ngày. Chính nghĩa cuối cùng đã thắng. Tình hình thay đổi đến chóng mặt. Nhân dân lật đổ tượng Dzerjinski, người sáng lập nên KGB, tổ chức mà ngày nay đã trở thành công cụ đàn áp nhân dân của Đảng cộng sản. Nhân dân kéo đến bao vây trụ sở của Đảng cộng sản Nga, thành ủy Moskva, ban bí thư trung ương để đòi đóng cửa và kiểm tra xem Đảng có thủ tiêu tài liệu liên quan đến cuộc đảo chính vừa qua. Ở Litva, Estonia, Latvia, Belorusia, đảng cộng sản bị cấm hoạt động. Ở Nga, Yeltsin ký sắc lệnh đình chỉ hoạt động đảng cộng sản Nga cho đến ngày làm rõ sự dinh lìu của Đảng với cuộc đảo chính. Điều đáng mừng là người Nga còn hiểu rằng trong mấy mươi triệu đảng viên vẫn có người lương thiện và yêu nước thật lòng. "Lũ tám người bị bắt" (bộ trưởng Bộ nội vụ tự tử), và những người liên quan bị cách

chức và xét xử. Phần lớn họ là các viên chức cao cấp trong bộ máy Đảng và nhà nước.

Ph. thân,

Bây giờ chắc Ph. đang say với công việc bề bộn của anh em bên đó. Chúng mình cùng chung một ước mơ, một khát vọng cho đất nước và dân tộc. Chúng ta cùng chung một niềm tin về một nền tự do dân chủ trên quê hương mà không phải bằng máu và nước mắt. Đến bây giờ tôi vẫn còn nghĩ rằng Đảng và chính quyền sẽ hiểu được thế hệ trẻ và việc làm của anh em. Không biết tôi có ngây thơ không? Nay Ph. và các bạn bên ấy hãy nâng chén rượu chúc mừng chiến thắng của những người bạn Nga. Chiến thắng của tự do và dân chủ. Khoảng cách không gian quá xa, chúng ta hãy tạm chờ ngày chạm ly trên quê hương dấu yêu.

Liên Xô 8/91 - D.D.

*Góc sân ga hội tụ những vui buồn
Giờ gấp gáp, bỗng trở thành quá nhỏ
Để thênh thang trải nỗi buồn theo gió
Phút chia ly chốn chốn trời chiều*

*Phút giây nào có được bao nhiêu
Nên những nụ hôn cũng thành vội vã
Biết chẳng phải, vẫn trách sao nhanh quá
Thời gian vô tình đem đến chén biệt ly*

*Cứ dùng dằng người ở người đi
Muốn níu lại... mong bớt niềm cô quạnh
"Thôi về đi em cho con tàu lăn bánh
Sân ga chiều gió lạnh lầm thay"*

*Từ biệt rồi ôi mắt cay cay
Trong thốn thốn những bàn tay vã mĩ
Những đôi mắt vội vàng tìm lại
Hình bóng mờ dần man mác màn sương*

*Gặp nhau rồi lại xa cách ngàn phương
Đừng buồn nhé em nhớ nhung nhân lên nữa
Khoảng cách sẽ thoả bùng ngọn lửa
Cho Tình yêu rực sáng trái tim mình*

NGÔ HÀ

LÀM THẾ NÀO MỘT NHÀ ĐỘC TÀI CÓ THỂ CHIẾM ĐƯỢC LÒNG TIN CỦA CHÚNG TA

• Melor Stura
Bình bút báo Izvestia, Moskva

Lời giới thiệu: Melor Sturua là một nhà bình luận chính trị quan trọng cho tờ báo nổi tiếng Izvestia ở Liên Xô trong 40 năm, hiện nay được mời sang Hoa Kỳ làm giáo sư trong một năm tại The Hubert Humphrey Institute of Public Affairs thuộc đại học Minnesota. Tại đây ông ta cũng đang viết một quyển hồi ký tựa đề "Sáu nhà độc tài và một ký giả". Melor Sturua muốn kể lại đời ký giả của ông dưới liên tiếp sáu nhà lãnh đạo ở Liên Xô.

Tuần báo Parade, có số bán 40 triệu bản mỗi chủ nhật trên toàn nước Mỹ, yêu cầu ông viết một bài ngắn về "truyền thuyết Stalin", đăng tải ngày 28/7/91. Kể từ khi chính sách cởi trói Perestroika do Gorbachov khởi xướng ở Liên Xô, những sai lầm và những sự tàn nhẫn trong 70 năm qua được lần lượt phơi bày trước công luận không còn bị kiểm duyệt như trước kia nữa. Quá trình phơi bày sự thật trước công chúng ở Liên Xô và một số nước XHCN khác cũng không phải dễ dàn gì. Lúc đầu cũng có một số người trong đảng cộng sản cố gắng ngăn chặn trù dập. Đến nay ở Liên Xô hầu như dân chúng hưởng được tự do báo chí thực sự. Dần dần nhiều sách và tài liệu được xuất bản và được đưa ra trước công luận về những thảm cảnh ở Liên Xô trong 70 năm XHCN mà ghê rợn hơn hết là trong dưới thời Stalin.

Tại Việt Nam, mô hình XHCN cũng không tránh khỏi những lỗi lầm - dù không ở mức độ ghê rợn làm chết hàng triệu người như dưới thời Stalin o tuy nhiên cũng gây nhiều thảm cảnh cho quần chúng nhân dân như chính sách cải cách ruộng đất 1956 ở Hà Nội và chính sách học tập cải tạo ở miền Nam sau 1975.

Ở Việt Nam hiện nay, dù có nhiều cởi mở hơn thời trước, nhưng những sai lầm của đảng cộng sản Việt Nam và những đau khổ của nhân dân trong thời gian qua chưa được đem ra ánh sáng. Một mặt vì thiếu những người làm báo ở Việt Nam can đảm như đồng nghiệp Melor Sturua, mặt khác VN thiếu vắng một nhà lãnh đạo tầm

cỡ như Gorbachov. Những sai lầm của DCSVN chẳng những chưa được công khai hóa, mà những sai lầm ở Liên Xô đang được phơi bày ở Liên Xô, thì lại bị dấu nhẹm ở VN.

Có một nhà văn ở VN dám viết về Stalin như sau: "Nhân danh đại diện cho nền chuyên chính vô sản, Stalin đã tiêu diệt 40 triệu đảng viên, chiến sĩ và nhân dân Liên Xô...". Nhà văn duy nhất dám viết đó, dù chỉ căn cứ vào tài liệu của Liên Xô, bị khai trừ ra khỏi Đảng và hiện đang ngồi trong nhà tù, là nhà văn nữ Dương Thu Hương. Còn nhà thơ Tố Hữu, vẫn tiếp tục hưởng bổng lộc và quyền thế ở Việt Nam, lại tiếc thương khóc Stalin:

"Nếu mai ông chết đất trời còn không?"

Thương cha thương mẹ thương chồng

Thương con thương một thương ông thương mười

Ôi Sít ta lin, hối Sít ta lin..."

Con người ai cũng có khi sai lầm, nhất là phải có lúc phải lầm lỡ tin vào một người, một chế độ hay một chủ thuyết. Tuy nhiên con người có lương tâm và tri thức là phải nhận biết sai lầm và tội lỗi của mình. Từ trước đến nay, VN lúc nào cũng lên tiếng kết án những kẻ phản động, tội ác những kẻ xâm lược, và sai lầm của đối phương mà không thấy ai nói gì đến một người ca tụng một kẻ tội phạm giết hàng chục triệu người, và bày tỏ lòng thương yêu hơn cả cha mẹ, con cái của mình.

Mỗi các bạn đọc lại bài dưới đây do Sturua, một người do chính Stalin gửi gắm vào làm biên tập trong tờ báo Izvestia viết về Stalin. Tác giả là con của cựu lãnh tụ cộng sản Liên Xô, thuở nhỏ từng chơi bi da với Stalin, chắc chắn không thể là bọn phản động bêu xấu lãnh tụ được.

Sadam Husein chỉ là một kẻ bạo ngược nằm trong danh sách dài những nhà độc tài trên thế giới. Những nhà lãnh đạo sắt máu này thường hứa hẹn sẽ xây dựng một thiên đường cho nhân dân, mà kỳ

thực chỉ biến xã hội chúng ta thành những địa ngục. Trái đất này hiện nay đang đi vào chu kỳ cuối cùng của rối loạn và chao đảo. Và điều đó là phân bón để nảy sinh ra các nhà độc tài và mị dân. Cho nên tại sao bài học về sự mị dân của Stalin rất là quan trọng cho chúng ta. Đó không phải chỉ là sự duyệt xét về quá khứ mà còn là một bài học cho hiện tại và lời cảnh cáo cho tương lai. Stalin là một nhà độc tài Liên Xô trong 30 năm (1923 - 1953). Trong thời gian này có ít ra 60 đến 70 triệu người là nạn nhân của các sự khủng bố, thường là qua các cuộc hành quyết tập thể. Mãi cho đến bây giờ ở Liên Xô, các mồ chôn tập thể đang vẫn còn được tìm thêm. Dưới thời Stalin, nước Liên Xô phải dành cả những vùng đất rộng lớn của quốc gia để làm các trại tập trung giam cầm (gọi là Gulag). Hàng triệu người sống trong vòng rào kẽm gai bao bọc.

Stalin không chỉ thanh trừng các kẻ thù của ông ta, mà còn nhiều kẻ khác không phải là kẻ thù nữa. Để tao nén không khí hoảng sợ, ông ta thủ tiêu người không kể lý do và đôi khi như xô số. Nỗi sợ sệt là nền tảng để trị dân dưới thời Stalin. Không ai có thể an tâm là mình được an toàn dù không làm gì nên tội cả. Người ta có thể bị vào tù vì những lý do đơn giản như đi làm việc trễ 2 phút, nói giỡn một câu, nhưng đa phần là chẳng có lý do nào hết. Hiện nay Stalin bị xem như là con quái vật khủng khiếp. Ông ta thật ra chẳng phải là quái vật gì cả, ông ta cũng là một người bằng xương bằng thịt như chúng ta. Tôi biết Stalin từ đạo đât.

Trong những năm Stalin ngự trị, Đảng cộng sản Liên Xô có một khẩu hiệu "mỗi người dân đều có ít nhiều Stalin trong người", những khẩu hiệu của DCS thường thì láo khoét, nhưng riêng câu này thì đa phần rất đúng. Gia đình tôi cũng có "một ít Stalin" trong người. Để tôi kể cho nghe một vài chuyện liên quan đến Stalin và gia đình tôi.

Năm 1950, tôi nộp đơn xin việc ở báo Izvestia. Vấn đề lớn mà tôi nghĩ có trở ngại là việc ông già tôi, về bản lý lịch, có khoản tự nhiên cha tôi bị xuống chức. Điều này chứng tỏ lý lịch gia đình tôi có gì mờ ám. Số là năm 1947 cha tôi giữ chức tương đương như là chủ tịch xứ Gruzia (cả Stalin và gia đình tôi quê ở vùng này và hiện nay họ đồi tự trị). Năm sau đó cha tôi xuống chức chỉ là chủ tịch hội luật gia ở Gruzia một chức vụ chẳng có quyền lực gì. Chỉ có vậy, nhưng những người trong tờ báo Izvestia nghĩ ngay rằng chắc cha tôi thuộc phần tử Troskit, mới bị cách chức. Làm thế nào mà cha tôi, một người cách mạng lão thành, đảng viên ĐCS từ năm 1901 lại có thể dám bày tỏ tình cảm với Troskit? Lúc bấy giờ, chỉ một số xuất nhỏ trong bản lý lịch, kê khai không khéo một chi tiết cũng đủ làm cho một người cách mạng Bôn-sê-vich bị hành quyết vì “tội kẻ thù của nhân dân”, đừng nói chi đến một công dân thường không phải là Bôn-sê-vich. Cha tôi đã để lộ một số xuất nhỏ trong bản lý lịch mà đối thủ chính trị của ông ta là Vaso có thể khai thác được. Vaso được coi là thân cận với Stalin. Có dư luận nói rằng Vaso là anh của Stalin. Bởi vì mẹ Stalin thưở hàn vi đã làm công cho gia đình Vaso rất giàu có. Người ta đồn rằng mẹ Stalin lấy ông chủ giàu sụ này để ra Stalin. Không biết lời đồn đó có đúng hay sai, nhưng hai người con của Vaso (kể cả Vaso) đều được Stalin nâng đỡ. Một người thì giữ an ninh cho điện Kremlin, còn người kia, Vaso là phó chủ tịch Gruzia. Vaso nghĩ rằng, có thể khai thác những hồ sơ của cha tôi mà đẩy cha tôi ra để Vaso giữ chức chủ tịch.

Trường hợp của cha tôi được đem ra thảo luận ở Bộ chính trị mà không có mặt của cha tôi. Sau này Mikoyan, lúc bấy giờ là phó thủ tướng kể lại: Trong phiên họp ấy, Stalin phát biểu: “Tôi nghĩ các đồng chí rất khó mà làm việc với Sturua, hắn rất cứng đầu, tôi biết rõ nó mà. Thôi, cách chức nó đi”. Cha tôi bị mất chức chủ tịch Gruzia, nhưng may thay không bị bắt giam. Nhưng Vaso không lấy được chức ấy.

Ban lãnh đạo báo Izvestia có nghe chuyện này và chẳng ai dám quyết định mướn tôi nếu không có ai ở trên cao hơn gửi gắm. May thay chính phó thủ tướng Mikoyan ra tay nghĩa hiệp. Mikoyan còn biết mấy ông ở nhà báo Izvestia là thợ đẽ, nên

ông ta bày binh bố trận hù từ báo này một trận. Mikoyan gọi phon cho tổng biên tập từ điện Kremlin để gửi gắm tới, sau khi nói mọi chuyện khác và ra lệnh đủ thứ cho tờ báo và nói về tôi một hồi, Mikoyan hạ độc thủ “tôi nghĩ lời tôi bảo đảm về cậu bé Sturua chưa đủ, thôi để đồng chí Stalin nói chuyện với đồng chí nhé”. Tôi nghiệp viên tổng biên tập Izvestia lo sợ chờ đợi trong đâu đây để nghe Stalin tiếp lời: “Tôi biết gia đình Sturua rất rõ, tôi biết cậu con. Thằng bé là một học trò giỏi. Nay đồng chí, tôi và Mikoyan bảo đảm cho hắn đây, thôi thì cho nó vào làm đi, à mà này, phải nhớ nguyên tắc này nhé: con cái không phải chịu trách nhiệm gì về việc làm của bố mẹ chúng nó”.

Đó là lời nói của Stalin, giống như Napoleon, Stalin thích truyền bá những câu nói để đời, dù hành động có khác. Stalin học thuộc bài Plato, tác giả câu nói bất hủ “Ai nói được những câu vĩ đại thì cai trị loài người”. Stalin biết rõ mười mươi là câu nói vừa phát ra đó “Con cái không phải chịu trách nhiệm gì về việc làm của bố mẹ” chắc chắn rồi đây sẽ được truyền tung ra khắp ngoài Moskva, khắp Liên Xô và cả khắp thế giới để biết đến sự sáng của một bậc kỳ tài. Đó cũng là một thủ thuật mà Stalin dùng để tạo nhiều huyền thoại, một đòn mười, mười đòn trăm, đòn ngàn và cứ mỗi lần đòn ra, thiên hạ lại thêm dệt thêm, đánh bóng và chải chuốt thành một thứ Phúc âm của Stalin. Một chuyện nữa trong hàng ngàn chuyện đóng góp vào huyền thoại của Stalin mà tôi biết như sau:

Một bạn học hồi nhỏ với Stalin ở chủng viện Tbilisi, nay là giám mục có việc đi thăm Moskva và quyết định ghé thăm Stalin. Vị giám mục này lo lắng không biết mặc y phục gì, chẳng lẽ vận bộ đồ giám mục vào gặp vị chúa tể ĐCS. Vị giám mục không muốn rắc rối, bèn vận áo phục vào yết kiến Stalin. Vừa thấy vị giám mục, Stalin để ý ngay cách ăn mặc, phản ứng rất mau lẹ và thông minh, Stalin chỉ tay lên trời (ngó y nói thượng đế) và chỉ vào mình, bông đùa một câu tận ruột gan vị giám mục và để đời: “Ông bạn sơ tội hơn sợ thượng đế à”.

Những câu chuyện linh kinh như thế về Stalin một ngày nào đó nên gop nhặt lại, phổ biến góp phần làm dày thêm tài liệu về Stalin và giúp hậu thế hiểu hơn về con người này

hơn là những sách vở đầy ắp về những dữ kiện lịch sử khó hiểu. Những mẩu chuyện này còn giúp chúng ta hiểu về một xã hội đầy khủng bố dưới thời một nhà độc tài sắt máu.

Trở lại chuyện tờ báo Izvestia, Stalin biết rõ gia đình bố tôi, ông ta có lần nói trước mọi người là chính ông anh của bố tôi là thầy dạy biết đấu tranh cách mạng. Mặc dù vậy gia đình tôi cũng không bớt tin rằng, ông bác xấu số ấy chết là bị đầu độc, là do bàn tay của Stalin vì Stalin muốn trừ khử một đối thủ chính trị lợi hại. Stalin nói với tổng biên tập báo rằng tôi là một học trò ngoan, điều này cũng đúng. Có lần Stalin gặp tôi ở trường trung học khi ông ta viếng Gruzia, Stalin hỏi tôi học hành thế nào. Không phải vì Stalin lo lắng đến sự học hành của tôi, nhưng khi một lãnh tụ gặp lũ trẻ con, biết chuyện gì để nói hơn là hỏi han về việc học hành. Làm như thế, mấy cậu nhóc đồng sẽ tự động loan truyền là cha già dân tộc lúc nào cũng chăm lo đến sự học hành của trẻ con. Stalin muốn lúc nào ai gặp ông ta cũng có sự nể phục và cảm động vì những sự chăm sóc riêng tư, gây nên một ấn tượng không quên được, nhất là lũ trẻ con lúc nào cũng xem Stalin là thương đế của chúng.

Nửa thế kỷ sau, khi tôi viết lại mấy dòng này, tôi nhớ lại một chuyện nữa: có lần về làng xưa thăm bà mẹ già, ông ta vui miệng kể với mọi người là hồi nhỏ mẹ ông ta hay đánh đòn ông ta, và Stalin kết luận: “Việc đánh đòn các trẻ con này bị cấm ở học đường, vậy mà trẻ con bây giờ cũng ngoan đâu có kém xưa”. Bà mẹ nhanh nhẩu đáp lại: “Nhưng mà chúng nó bây giờ đâu có ngoan bằng con ngày xưa”. Quả thật Stalin là một tên đạo đức giả. Việc đánh đòn trẻ con thi bị cấm, nhưng cả nước thi sống trong sự khủng bố sắt máu. Tuy nhiên giống như bất cứ các nhà độc tài trên thế giới, họ luôn luôn nghĩ rằng, các tội ác của họ là để phục vụ cho một lý tưởng. Điểm này đặc biệt thấy rõ trong con người Stalin. Stalin là một người cộng sản, ông ta thực sự tin rằng, những điều ông ta làm dù có giết người, là để phục vụ cho nhân loại. Vì vậy ông ta lúc nào cũng tìm cách chứng tỏ hành động của ông ta là tuyệt đối đúng, và tốt dù có tàn nhẫn đến đâu đi nữa.

Khi tôi gặp Stalin lần thứ nhì, năm tôi 18 tuổi. Lúc đó đang chơi bida với con của Beria, trùm mật vụ

của Stalin tại nhà của Beria thì Stalin tới. Khi Stalin bước vào phòng bi da thì gấp tôi và hỏi tôi không cần Beria giới thiệu, Stalin nhận ra tôi và hỏi tôi đang làm gì ở Moskva. Tôi bảo là tôi đang học ở viện bang giao quốc tế. Như mọi khi, Stalin hỏi về sự học của tôi. Tôi trả lời là lúc nào cũng xuất sắc cả. Stalin chuyển sang hỏi về các thầy dạy học, tôi trả lời chung chung là các thầy cô đều là các giáo sư thật giỏi, và cẩn thận không nêu ra tên của bất cứ vị thầy nào. Vì chỉ có trời mà biết được một khi Stalin nhớ đến tên ai thì thân phận người ấy sẽ ra sao. Tôi đã nghe nói trong một câu chuyện với Stalin, một người kể ra tên của một tác giả kịch nổi tiếng để ca tụng tài diễn xuất, thì Stalin bỗng vọt miệng nói “Ua, bộ thằng cha đó chưa bị bắt à?”. Chỉ ít lâu sau, thì người nghệ sĩ xấu số đó bị đi tù.

Stalin gợi ý chơi bi da với lũ chúng tôi, hai đứa trẻ đấu với hai ông già. Một bên là tôi và con của Beria và phe già là Stalin và Beria. Chương trình là sau khi chơi bi da thì ăn cơm tối với nhau. Sau vài cơ bi da tôi nhận ra Stalin chơi bi da thật tôi. Tôi không biết phải làm sao, giả bộ thua hay chơi thật tinh. Thả thì cũng rất khó, bởi Stalin chơi quá dở, tôi không thể nào chơi tôi hơn nữa mà Stalin không nhận thấy, và điều đó còn có thể bị nguy hiểm hơn. Tôi quyết định chơi thật tinh. Kết quả là phe già thua sát nát. Stalin không lộ vẻ gì khó chịu khi bị thua, nhưng ông ta phán một câu móc họng “bỏ cả ngày lo chơi bi da không à, thì giờ đâu để học?”. Sau đó chương trình cơm tối bỗn bo, và cũng không có bàn bi da thứ hai phục thù. Tôi hồi thằng bạn tôi, con của Beria, “không hiểu sao Stalin chơi bi da dở thế?”. Thằng bạn tôi tinh bợ trả lời “ông ta có điểm gì hay đâu”. Thi ra chỉ có những kẻ gân guốc trong cung cấm với Stalin mới thấy thế và mới dám nói táo bạo như thế.

Phương Tây có câu nói bất hủ “Chỉ khi khoác chiếc mũ da thì một nhà độc tài mới trở thành người thường” (ý nói ai cũng giống ai khi đội mũ này và). Tất cả chúng ta chỉ thấy các lãnh tụ độc tài xuất hiện đầu phủ đầy vương miện và hào quang, được ca tụng như là thiên thần hay thượng đế. May ai thấy Stalin lúc ăn, ngủ,... Thiên hạ ca tụng Stalin như một nhà triết học lỗi lạc, một nhà quân sự xuất chúng. Một nhà kinh tế đại tài, một nhà tho-

kiết tác. Cho nên nếu có ai nói Stalin là một tay chơi bi da vô địch thì thiên hạ cũng phải tin.

Thật ra những huyền thoại về Stalin biến ông ta thành một người vừa anh hùng, vừa đầy dãy tội ác, vừa cao cả, vừa bần tiện. Stalin đã thực hiện đúng như Shota Rustaveli đã viết “chính sự sợ hãi đã tạo ra tình thương”. Các người thừa kế Stalin như Khrushov, Bré-giô-nhép không tạo ra sự sợ hãi nhưng cũng không mang tới tình thương nào. Một nhà văn lớn Liên Xô Anton Chekhov đã từng nói rằng, trong cả đời ông ta phải rắng nặn, vắt ra từng giọt chất nô lệ trong máu huyết. Dưới không khí Perestroika của Gorbachov, người dân Liên Xô cũng phải nặn từng giọt nô lệ ra khỏi người họ thì mới mong đổi mới được. Đây cũng là điều khó làm nhất hiện nay tại Liên Xô. Điều cốt lõi là sau hàng trăm năm dưới chế độ phong kiến và hàng chục năm dưới chế độ cộng sản, trong huyết quản của người dân Liên Xô đầy máu nô lệ, họ chẳng có thay hàn bằng máu mới thì mới đổi mới xứ này được. Tiến trình này thật làm đau đớn cho thân xác Liên Xô, bởi vì vắt bỏ từng giọt máu, chúng ta cũng phải vắt bỏ từng “chút ít Stalin có sẵn trong người. Tôi không có câu trả lời là liệu chúng ta có khả năng làm được điều đó không?

Mối đe dọa của một nhà độc tài hứa hẹn biến họ giới chúng ta đang sống thành thiên đường, không phải chỉ thấy có ở Liên Xô, Trung Đông hay ở Đức. Không cần phải nói cồng điệu, chúng ta có thể kết luận rằng, trong tất cả mọi chúng ta ngay cả ở các nước dân chủ phương Tây như Hoa Kỳ, ai cũng có “một chút Stalin” trong người họ.

Con người không có ai là hoàn hảo, đang sống trong một thế giới không hoàn hảo. Chỉ cần có một chút độc đoán, chuyên chế là có thể tạo ra cả một đao quân hùng mạnh, và gây ra cả một cuộc chiến tốn kém. Đảng quốc xã ở Đức khởi đầu chỉ là một nhóm người (thế mà sau đó họ chiếm cả Châu Âu gây ra chiến tranh thế giới). Trước cuộc cách mạng tháng 10 ở Nga, Lenin nói rõ là Đảng Bôn-sê-vich chỉ là một thiểu số nhỏ (thế mà cũng làm điều đứng thế giới trong 70 năm dài).

Trong một buổi tiếp tân khoản đãi một số khách người Anh, nghe Stalin và George Bernard Shaw nói chuyện về triết học Marxism. Bà

Lady Astor không nhịn được nữa, mắt bình tĩnh hỏi thẳng Stalin giữa phòng: “Ngài Stalin ơi, chừng nào thì ngài thôi không tiếp tục giết người nữa?”. Stalin bình thản trả lời: “Chừng nào không còn cần thiết nữa”. Chừng nào thì không còn cần thiết? Đôi với các lãnh tụ độc tài thì không có lúc nào là không còn cần thiết.

(Daniel Văn chuyển ngữ)

VỀ QUỐC CA CỦA CÁC DÂN TỘC

Hay bắt đầu bằng những “kỷ lục” được ghi trong cuốn Guinness :

- Quốc ca ra đời sớm nhất là bài “Kimigayo” của Nhật, lời bài này được viết vào thế kỷ 9.

- Quốc ca ngắn nhất (chỉ gồm 4 dòng) là bài của các nước Jordanie, San Marino, và Nhật.

- Trong số 23 bài quốc ca không lời, bài được viết sớm nhất (1770) là của Tây Ban Nha.

- Quốc ca Hy Lạp được viết năm 1844 (tác giả Manzaros) là bài có nhạc ngắn nhất và lời dài nhất.

Trong các dân tộc châu Âu, người Hà Lan viết quốc ca sớm nhất. Bài “Wilhelmus von Nassau” ra đời vào thế kỷ 16, trong những trường hợp hiếm có ở châu Âu, khi quốc ca được viết từ một bài dân ca. ;

Quốc ca Bồ Đào Nha do hoàng đế Don Pedro I sáng tác năm 1822, bốn năm trước khi lên ngôi. Đây là một bài hát ca ngợi những chiến công hiển hách của ông trong các cuộc chiến tranh thuộc địa.

Quốc ca Ý, bài “Fratelli d’Italia” của Mameli, được nhiều người cho là có tính nghệ thuật kém cỏi nhất trong các quốc ca châu Âu”.

Suốt một thời gian dài, Liên Xô dùng bài "Internationalala" (Quốc tế ca) làm quốc ca chính thức. Một chuyện nực cười là Stalin, sau khi xem xong bộ phim "Những chàng trai vui vẻ", đã lấy ngay bài hát trong phim làm quốc ca một thời gian. Quốc ca hiện nay do nhà soạn nhạc, nhạc trưởng Alexander Vasiljevich Alexandrov sáng tác năm 1944.

Quốc ca Anh là bài hát được lưu truyền rộng rãi nhất. Nguồn gốc của bài "God save the King (Queen)". Được nhiều người tranh cãi. Ý kiến được chấp thuận nhiều nhất cho rằng bài hát do Henry Carey, một nhạc sĩ trung bình, viết nhạc vào đầu thế kỷ 18. Carry sống bằng nghề dạy nhạc, ông tư sát trong cảnh nghèo đói. Một phần các tác phẩm của ông được in ấn sau khi ông chết. Song giai điệu của bài ca, sau này trở thành biểu tượng cho quyền lực của một đại cường quốc, lại bị lãng quên. Cho đến năm 1743, khi hoàng đế Anh dẫn quân đánh Pháp, bài ca được vang lên lần đầu. Rồi nó được lan truyền sang Đan mạch và Đức, được phổ lời trong vở kịch của Rambach và được mọi người vô cùng ưa thích. Ngay nay, ít ai nhớ rằng bài ca do một người Anh viết nhạc và một người Đan mạch viết lời.

Ngoài vương quốc Anh, Thụy Sĩ cũng sử dụng giai điệu của Carey vào quốc ca của nước mình.

Quốc ca Đan mạch xuất phát từ một vở nhạc kịch mang tên "Những người đánh cá" của Ewald và Hostmann trong buổi biểu diễn ra mắt đầu tiên vào ngày 31.1.1780, nó được quần chúng yêu thích đến nỗi ngay sau đó, người ta tuyên bố nó là quốc ca Đan mạch. Bài ca miêu tả trận kịch chiến trên biển giữa Đan mạch và Thụy Điển. Lúc đó Đan mạch giành được thắng lợi và chấm dứt cuộc chiến kéo dài.

Các nước Skandinavia có quốc ca tương đối muộn. Thụy Điển đầu thế kỷ này mới mở một cuộc thi sáng tác quốc ca, song không đem lại kết quả. Sau một thời gian dài bài hát của Dybeck được chọn làm quốc ca. Na-uy năm 1964, sau những cuộc tranh luận kéo dài, đã tuyên bố bài ca "Chúng ta yêu mảnh đất này" làm quốc ca. Tác giả bài hát là Bjornsteerne Bjornson, một nhạc sĩ có tư tưởng tự do. Quốc ca Phần Lan cũng được viết vào thế kỷ trước. Bài ca "Maamme" (Tổ quốc chúng ta) được nhà thơ lãng mạn Johan Ludvig Runeberg (1804 - 1877) viết

lời bằng tiếng Thụy Điển, và sau đó Cajander dịch ra tiếng Phần Lan (1948). Nhạc bài hát do Fredrik Pacinds, nhạc sĩ đặt nền móng cho nhạc dân tộc Phần Lan sáng tác vào năm 1970.

Bài "Marseillaise", quốc ca Pháp có một hoàn cảnh ra đời đặc biệt. Được sáng tác vào những ngày tháng ra sôi sục của cách mạng Pháp, có tác dụng lôi cuốn hàng triệu con người. Song Rouge de Lisle (1760 - 1836), tác giả bài ca không phải là một nhà cách mạng, hay người theo phe cộng hòa như nhiều người tưởng. Vốn là một sĩ quan có tư tưởng bảo hoàng, Lisle đã sáng tác bài Marseillaise vào đêm 25 tháng 7 năm 1792, khi "Liên minh thần thánh tấn công nước Pháp. Bài hát thoại đầu mang tên "Khúc ca chiến trận của đội quân vùng Rahn" và được cất lên lần đầu vào 29.4.1792 trong một buổi diễu binh ở Strasbourg. Hai tháng sau bài hát được đón chào nhiệt liệt trong buổi lễ của những người Jakobinus họp tại Marseille, và từ đó nó trở thành một ca khúc cách mạng thực sự. Bản hành khúc được các chiến sĩ tình nguyện vùng Marseille mang theo khi họ vào Paris và tấn công hoàng cung. 15.6.1795, bài ca chính thức được công nhận: là quốc ca của dân tộc Pháp. Sinh ra trong chiến trận nó đồng thời là một khúc hát tình yêu. Đây chính là một bí quyết trường tồn của Marseillaise, một trong những khúc hát được ưa chuộng nhất trên thế giới. Đôi chút về số phận rủi ro của tác giả bài ca tuyệt diệu này. Lisle bị cách chức và vào tù khi ông phủ nhận những quyết định của quốc hội. Khi được thả ông sống bằng nghề sao chép nhạc, dịch sách và phóng viên, cho đến khi lai vào tù lần nữa vì tội lừa đảo. Chỉ đến năm 1930, trong cuộc cách mạng tháng 6, khi bài ca Marseillaise lại được cất cao ở mọi nơi, người ta mới nhớ đến Lisle, lúc đó ông đã 76 tuổi, trong cảnh túng quẩn và quên lãng.

Sự không cân đối giữa tác giả - người công dân mờ nhạt, thi sĩ không có tầm cỡ, nhạc sĩ nghiệp dư với tác phẩm - hanh khúc tượng trưng, khúc ngọt ca thắng lợi, bi ca, quốc ca, khúc khải hoàn ca của cả một dân tộc, đã được Stefan Zweig miêu tả một cách tuyệt diệu trong truyện ngắn "Thiên tài một đêm".

Cùng với Marseillaise, nhiều bài quốc ca được sản sinh trong không khí cách mạng sôi sục. Bài "La

Brabancanne", quốc ca Bỉ được sáng tác năm 1830, khi nước Bỉ độc lập ra đời. Tác giả khúc ca, Van Campenhout là một ca sĩ Bỉ nổi tiếng, bài hát mang tính opera của ông lần đầu tiên được ra mắt ở nhà hát "Théâtre de la Monnaise" đã có tác dụng bao tấp trước công chúng.

Phần lớn các bài quốc ca thường gắn liền với những giai đoạn nước sôi lửa bỏng của dân tộc. Được bắt nguồn từ các bản hành khúc, nhạc kịch, dân ca..., nó thường là kết quả của những tác phẩm nghiệp dư, ít tên tuổi trong những hoàn cảnh đặc biệt. Như một ý kiến được nhiều người hưởng ứng, tác giả các quốc ca nổi chung là các nhà thơ, nhà soạn nhạc hạng ba, hạng tư, tên tuổi họ chỉ được bắt tóe nhờ bài quốc ca họ viết.

Thực ra cũng có vài trường hợp ngoại lệ. Có lẽ không phải nhắc nhiều về tên tuổi các nhạc sĩ lừng danh đã viết quốc ca cũ (bản "Gott, erhalte") và mới của Áo: Haydn và Mozart, các nhạc sĩ cổ điển nổi tiếng thuộc trường phái Viên. Ở Hungary, Kilcsey Ferenc, tác giả bài thơ "Hymnus" (1823) là nhà thơ lãng mạn vĩ đại. Năm 1844, một cuộc thi phổ nhạc cho bài thơ được tổ chức, và Erkel Ferenc, một nhạc sĩ, nghệ sĩ dương cầm nổi tiếng đã giành được phần thắng.

Tác giả bài "Tiến quân ca" cũng có thể được xếp vào diện ngoại lệ như vậy. Văn Cao là một nghệ sĩ tài hoa đã thành công trong nhiều thể loại: âm nhạc, hội họa, thi ca... Trước 1945, những Thiên thai, Trương Chi, Suối mơ... và sau 1945, những Bắc sơn, Sông Lô, Làng tôi, Tiến về Hà Nội,... của ông là những tác phẩm lớn được mọi người yêu thích. Thất bại của cuộc thi viết quốc ca mới vào đầu những năm 80 chứng tỏ khó có bài hát nào xứng đáng và có thể thay thế bài ca được viết trong những ngày tháng nóng bỏng của ông.

Cuối cùng xin điểm qua vài nét về quốc ca của nước Việt Nam Cộng hòa xưa. Bài ca "Tiếng gọi sinh viên", sau được đổi thành "Tiếng gọi thanh niên" do nhạc sĩ Lưu Hữu Phước viết nhạc, Mai Văn Bộ và Huỳnh Văn Tiếng viết lời Việt và Pháp, được ra đời trong những ngày chống Pháp sôi sục.

K.N. (Hungary)

Tìm chuyện lạ

-Mùng 2 tháng 9 năm nay có gì mới không? Vừa thấy nhau, anh bạn tôi đã hỏi.

-A... Tôi chợt nhớ ra hôm nay là ngày giỗ Bác Hồ.

Tiếc thật, đã lâu rồi, người Việt nam ở Tiệp khắc không còn diễm phúc được chiêm ngưỡng cụ đại sứ Nguyễn Phú Soái trên vô tuyến truyền hình Ban nhân ngày Quốc khánh Ta. Và có lẽ, nếu ai đó vẫn trông chờ, ít nhất sẽ có một lần được ngắm nghĩa Quốc kỳ Việt nam phản phật bay trên nóc Tòa Đại Sứ (cái mà vì thể diện Quốc gia, chúng ta không nên gọi nó là "chuồng gà") thì có lẽ người đó sẽ mãi thất vọng.

Rút kinh nghiệm từ mùa này năm ngoái, năm nay, Đại Sứ Quán rút lè kỷ niệm vào hoạt động bí mật. Chắc hẳn các vị không thích chút nào khi lặp lại cảnh xưa: đang bù khú say sưa, bị cắt đoạn mât ngon, vì "lũ trẻ ranh" xông vào đòi dâng kiến nghị. Mấy đồng chí phụ trách văn công, múa máy của Sứ, hồi này, chắc buồn thiu vì không vội được tiền quỹ để thuê cái phòng to như Hội trường ČKD năm trước, chỉ vì tội để sống những công nhân, sinh viên "lười biếng, bất mãn" lọt vào, lên micro nói những điều không trong nghị quyết Đảng.

Lễ kỷ niệm rút vào bí mật, nhưng chỉ vài ngày nữa sẽ lại được Đảng bộ, chính quyền các cấp công khai hóa trên tờ Quê Hương của Đại Sứ Quán. Anh bạn tôi dạo này rất thích nó, anh chỉ cho tôi xem toàn những tít giật gân như: "Thách nhau nuốt cúc sống", "Biện pháp độc đáo chống vẽ bậy trong 'cầu tiêu'", "Những loài chim lạ nhất",...(TSQH số 3 tháng 7/91). Biết anh vốn mê những chuyện kì dị, tôi hỏi:

- Số 2-9 này, Quê hương có cái gì?

- Tôi đang chờ đọc những chuyện lạ về Bác. Anh bạn trả lời. Thời trẻ con ai chả thích đọc "Những chuyện lạ về cá". Nhưng bây giờ, tôi thích đọc những chuyện lạ về người hơn, và nhất là, về những người chẳng giống người thường, thì tôi lại càng thích.

Chẳng lẽ những chuyện lạ về lãnh tụ lại hiếm như vậy ư? khiến anh bạn tôi phải trống ngóng. Mà có lẽ nó cũng hiếm thật đấy.

Mỗi năm, cứ đến ngày 19 tháng 5 hay mùng 2, mùng 3 tháng 9, tờ báo Đảng, báo Đoàn nào cũng đăng chuyện lạ về Bác Hồ, nhưng xem ra chẳng có gì là lạ cả. Một chị phụ nữ nào đây, cả đời gặp Bác một lần, mỗi khi nhớ lại, thấy rung rưng, Bác của chúng ta giản dị, phúc hậu quá. Một ông cán bộ nọ, có chức gì đó, kể chuyện ngày xưa Bác đến thăm đơn vị: khi mọi người háo hức, hồi hộp chờ đợi ở cổng chính, bất thình lình, Bác và các đồng chí lãnh đạo Đảng xuất hiện từ phía nhà vệ sinh, vòng qua nhà ăn, nhà bếp, Bác đến ôn tồn hỏi thăm đời sống các cô, các chú, Bác chê trách không nên căng cờ quạt biểu ngữ như thế, Người không thích sùng bái cá nhân, v.v. Đại khái, những

chuyện như thế đã lặp lại rất nhiều, tới mức người ta có cảm tưởng rằng, cũng ở một đơn vị ấy thôi, khi một anh công nhân xưa sống lâu lên đến cán bộ, để chứng minh sự gần gũi của mình với lãnh tụ, anh ta kể lại cảm xúc xưa, và do đó, sổ công chính, sổ nhà vệ sinh, sổ nhà bếp và sổ lần Bác đến thăm theo thể mà nhân lên.

TƯ VỤ SKANDAL

Năm nay, bà Kim Hạnh, Tổng biên tập báo Tuổi trẻ, T.P. Hồ Chí Minh bị cách chức chỉ vì tờ báo này đã đăng bức thư của Hồ Chí Minh gửi cho vợ. Phải chăng, vì chạy theo lợi nhuận đồng tiền, vì chạy theo thị hiếu tầm thường của quần chúng, Báo Tuổi trẻ đã xuất một trong những chuyện lạ nhất trong kho tàng những chuyện lạ về Bác mà Đảng và Nhà nước quản lý như tài sản, bí mật Quốc gia. So với những vụ tham ô lớn tài sản nhà nước, vụ này cũng không phải nhỏ, điều đáng quan tâm là giống như tất cả các vụ khác, bà Kim Hạnh phải có ô dù mới dám làm chuyện này đình như thế được. Vậy ai và thế lực nào đứng sau lưng bà Kim Hạnh?

Xin có vài phán đoán. Trong mỗi đạo giáo, cũng xuất phát từ một đức tin, từ một điểm hội tụ mà tỏa ra nhiều dòng, tông đồ, môn phái khác nhau. Như Phật giáo có Tiểu Thừa và Đại thừa. Trong đạo Giê su có Thiên Chúa giáo, Tin lành, Chính thống. Chủ nghĩa Mác đã được đón nhận như một thứ tôn giáo mới. Đạo Mác-xít cũng phân chia thành nhiều "Tông đồ". Trong đó, "Tông đồ" Bôn-sê-vích lại chia ra thành nhiều dòng nữa. Những người CS VN phần lớn theo cái tạm gọi là Đạo Mác - Tông Lê - Dòng Hồ. Qua một số hiện tượng gần đây trên chính trường Việt Nam, có thể chuẩn đoán rằng dòng Mác-Lê-Hồ cũng đang phân chia thành hai phái: xin tạm gọi, phái "Bác Hồ-Người như bình thường" và phái "Bác Hồ-Người như thần thánh". Cứ theo thể mà suy thì bà Kim Hạnh đã qui y và đã được sự ủng hộ của phái "Bác Hồ-Người như bình thường".

Sự khác biệt của hai phái trên như thế nào? Tại sao có sự phân chia đó?

Con người đến với đạo giáo từ đức tin, từ điều thiện. Tôn giáo xuất phát từ ý muốn đem lại hạnh phúc cho con người, phục vụ con người. Nhưng lịch sử các tôn giáo đã chỉ ra rằng, đôi khi, trong quá trình phát triển, tôn giáo đã phạm vào sai lầm chỉ thiên về phục vụ thần thánh, hay chính là phục vụ những vị có quyền lực đại diện cho thần thánh. Khi tôn giáo đè nén con người, trái ngược với xuất phát điểm của nó, một số đức tin lại lún về cái nguyên thủy cội nguồn, từ đó lập ra những tông đồ, môn phái, thường tự cho là đúng với cuộc sống hơn, chính thống hơn các tông đồ, môn phái khác.

Ở dòng Mác-Lê-Hồ, quá trình phân hóa diễn ra trong thời điểm, những người cộng sản Việt Nam phải thừa nhận là "đạo đức suy đồi, niềm tin giảm sút", khi việc cố tình thần thánh, lý tưởng hóa Hồ Chí Minh đã trở nên quá lố bịch, khi những lời Người dạy, nhiều khi, trở nên vô nghĩa và khôi hài,... Một trong những người có tai tiếng liên quan đến phái "Bác Hồ-Người như bình thường", có lẽ, phải kể đến ông Phạm Văn Đồng. Từ số báo Nhân dân, ngày 19-5 năm trước,

Diễn Đàn Bạn Đọc

trong bài "Hồ Chí Minh, một con người, một dân tộc, một thời đại", ông cựu thủ tướng họ Phạm đã có những ý kiến nhằm dân tộc hóa, chính thống hóa hơn nữa Hồ Chí Minh và chủ nghĩa Hồ Chí Minh, chẳng hạn ông đề xuất nên gọi con người trưởng thành của Nguyễn Sinh Cung là Hồ Chí Minh thay vì gọi là Bác Hồ Chí Minh, Chủ tịch Hồ Chí Minh, Hồ Chủ tịch,... theo ông như vậy mới đúng cho một con người đã đi vào lịch sử, giống như chúng ta thường gọi Trần Hưng Đạo, Nguyễn Trãi, v.v. Điều dễ hiểu hơn là để khỏi làm dòng Hồ với dòng Mao như người ta vẫn gọi Chủ tịch Mao Trạch Đông, Mao Chủ tịch,... 19-5, năm nay, Ông Phạm Văn Đồng còn khẳng định tính bình dân hơn nữa của Hồ Chí Minh như việc tiết lộ, Bác có lần thừa nhận, không có vợ là điều làm Bác khổ tâm, Bộ chính trị đã lo tìm vợ cho Bác mà không được vì không hội tụ được cả hai tiêu chuẩn: vừa đẹp lại vừa giúp được Bác lo việc nước.

Mâu thuẫn giữa hai phái trong dòng Hồ sẽ không chỉ dừng lại ở chuyện Bác đã từng có vợ, hoặc nhân tình hay không, mà từ đó còn mở rộng ra nhiều vấn đề liên quan đến, đường lối chính sách của Đảng và Nhà nước. Phái bảo thủ "Bác Hồ-Người như thần thánh", trong chương trình hành động của mình sẽ tiếp tục thần thánh hóa Hồ Chí Minh, sẽ không tiếc tiền của, thảm đầy mồ hôi, nước mắt của nhân dân để xây Lăng, Viện Bảo Tàng đủ loại. Họ cũng sẽ sẵn sàng bit miệng, bóp họng những ai nói khác đi điều mà họ cho là sự thật: "cả cuộc đời, Bác hy sinh không một chút riêng tư". Tức là phái này chủ trương núp bóng Hồ Chí Minh theo chiến thuật cũ. Giữ nguyên hình tượng bất biến của Hồ Chí Minh, những người theo phái này để rằng đưa ra những lời dạy cổ lỗ sĩ của Người như: "Cán bộ, đảng viên là người đầy tớ trung thành của nhân dân" giống như thứ xa xỉ phẩm nhằm trau truốt cho họ khi no ăn, béo nhẫy.

Phái "Bác Hồ- Người như bình thường" thức thời hơn một tí, họ thấy rằng đạo của họ đã thoát ly cuộc sống, việc rao giảng thiêng suy đoán những giáo huấn của Người và kinh điển của các Tổ sư, không những không có kết quả mà chỉ làm khoảng cách giữa lãnh đạo với quần chúng thêm xa hơn. Trong đường hướng của mình, những người theo dòng này sẽ chấp nhận bình dân hóa Hồ chí Minh đi một tí, nhưng vẫn theo kiểu "bình thường, giản dị mới thực vĩ đại". Tim lại những điểm lờ mờ, những ngã ba trong lịch sử, họ làm ra như vẻ trở về với cội nguồn, rồi từ đó họ uốn nắn đường lối, sửa đổi sai lầm cho thích nghi với môi trường mới. Đó là cách thường thấy, khi Khrushev bám vào Lenin để đánh Stalin, cho đến Gorbachov cũng vẫn phải núp vào Lenin để đánh những phe bảo thủ Brezhnev, Stalin mới. Với chiến thuật này những người theo phái "Bác Hồ-Người như bình thường" hy vọng sẽ vừa lấy lại được quần chúng, vừa núp bóng Hồ Chí Minh để công phá phái bảo thủ kia một cách hiệu quả nhất.

Trong thời gian gần đây, không phải ngẫu nhiên mà những bản kiến nghị, góp ý của một số đảng viên cộng sản đều nhằm tố vẽ và đe cao cái tạm gọi là "tư tưởng chính thống Hồ Chí Minh". Ông Hoàng Minh Chính, nguyên Viện trưởng Viện Triết học Mác-Lênin, trong "Góp ý về Dự thảo Cương lĩnh" đã

đề xuất quay lại với "Chánh cương Nguyễn Ái Quốc". Phó Tổng biên tập báo Nhân dân, ô. Bùi Tín trong "Kiến nghị của một công dân" cũng từng đề nghị trả lại tên nước Việt nam Dân Chủ Cộng hòa thời Hồ Chủ Tịch. Sau khi bị phe bảo thủ thanh trừng khỏi Đảng, cựu đại tá đã trở nên "hung tợn" hơn với ước muôn tiến hành Cách mạng dân chủ, dân quyền ở Việt nam, điều đó cũng không làm ông cách xa Cộng sản dòng Hồ, bởi một đảng đối lập mà ông nhắm tới, đã được ông tạm gọi là Đảng độc lập tự do gì đó (theo tinh thần Hồ Chí Minh).

Công bố di chúc thật của Hồ Chí Minh, kiến nghị ở một số nơi đòi thực hiện di chúc của Người, đó cũng là một số biểu hiện của sự chia phái trong dòng Mác-Lê-Hồ. Khủng hoảng kinh tế, chính trị, xã hội ngày càng sâu sắc, mâu thuẫn bên ngoài tăng lên thì mâu thuẫn nội bộ trong Đảng càng lớn. Nhưng cũng đừng ai hi vọng rằng mâu thuẫn đó sẽ tự phát triển cho tới khi Đảng tự tan rã, hai phái trong dòng Hồ vẫn phải cộng tác với nhau để giữ địa vị thống trị của mình. Bà Kim Hạnh đi quá giới hạn tranh chấp cho phép, nên đã được dừng lại ngay.

ĐIỀU BÍ ẨN CUỐI CÙNG?

Mùng 2, tháng 9, năm 1945, Hồ Chí Minh đọc tuyên ngôn độc lập khai sinh ra nước VNDCCH, bắt đầu một trang sử đẫm máu và nước mắt của dân tộc. Rất lạ lùng, cũng chính ngày này một phần tư thế kỷ sau, ông từ biệt cõi trần. Một ngày nào đó, người ta sẽ thừa nhận một điều chắc chắn 99% : 19-5-1890 không phải là ngày sinh của Hồ Chí Minh. Rồi hãy thử đặt giả thuyết rằng, những đạo tử tinh khôn của ông sẽ tìm ra những luận cứ để chứng minh một điều huyền bí: 2-9 cũng là ngày sinh của Hồ Chí Minh. Với điều huyền bí đó, đạo dòng Hồ sẽ bất diệt, tên tuổi Hồ Chí Minh sẽ như Thích Ca Mâu Ni, và 2-9 sẽ như ngày Phật đản ?

Không, cho dù điều bí ẩn ấy có thể xảy ra thì đạo Công sản cũng không thể bất diệt được. Tôn giáo tồn tại vĩnh cửu không nhờ những điều huyền bí để hù dọa con người, không nhờ những lời dặn dò mê hoặc con người. Tôn giáo trước hết phải phục vụ con người, con người tự nguyện đến với tôn giáo để tìm nguồn hạnh phúc. Đạo Mác-Lênin ngược lại đã sản sinh ra những tên sát nhân đỏ, bắt hàng tỉ con người phải chịu đựng suốt ba phần tư thế kỷ, bao nền văn hóa bị tàn phá. Bấy nhiêu thôi cũng để nhân loại chôn vùi thứ ma giáo ấy rồi.

Người Xô viết làm cách mạng Tháng mười vĩ đại để dựng lên CNCS, giờ đây chính họ lại làm cách mạng Tháng tám để tiêu hủy nó. Đầu con bạch tuộc đỏ sẽ tiêu di như cái tên Lênin ở Petrograd, như cái Lăng Lênin ở Quảng trường đỏ. Cái đuôi thừa rớt lại ở Việt nam, cho dù có phù phép, phân nhánh đi nữa, người Việt nam cũng sẽ chôn vùi nốt. Ngày đó là ngày nào, đây mới là điều bí ẩn cuối cùng.

Praha 9.1991
Phan Hữu

MỘT TIẾNG CHUÔNG SINH THÁI.

Ngày nay khi đọc báo chí quốc tế, các từ ngữ Ecologie (sinh thái học), environment (môi trường), pollution (ô nhiễm) thường xuyên được sử dụng để báo động người đọc về mối hiểm họa đang đe dọa sự sống của nhân loại. Nhưng khi đọc báo chí Việt Nam, kể cả trong nước và nước ngoài chúng ta ít khi thấy nói đến vấn đề này.

Khác với trước đây, ngày nay chẳng còn mấy người Việt tin vào cái huyền thoại "Rừng vàng, biển bạc", "làm chơi, ăn thật" của xứ sở nữa. Kể cả những nhà lãnh đạo quá tuổi, bảo thủ ở Ba đình cũng đã cảm nhận được sức ép của vấn đề môi trường ở Việt Nam. Hiếm một nỗi, nêu câu chuyện đó ra vào lúc này chỉ làm cho nỗi canh hệ đã rói lại càng đe trào.

Còn những người khác, tuy đã nhìn rõ hơn mọi hiểm họa và không chủ trương "ém" chuyện, nhưng còn quá nhiều vấn đề để mà lo, mà giàn giật nên cũng chưa lưu tâm thật gay gắt đến thảm họa sinh thái ở Việt Nam, được tác giả Nguyễn Việt miêu tả như một sự hủy diệt sinh thái (Okologischer Ruin) trên báo Franfurter Rundschau ngày 26.6.1991.

Việt Nam với tổng diện tích 330 ngàn km² và dân số 66 triệu là nước có mật độ dân cư cao trên thế giới, 200 người/km² (Trung Quốc 106, Pháp 99, Đức 220). Đến cuối thế kỷ này mật độ dân số ở Việt Nam sẽ tăng lên gần 300

người/km², liệu khi đó mảnh đất mà cha ông ta để lại có còn đủ sức nuôi sống 100 triệu con cháu chúng ta hay không? Lịch sử dân tộc 40 năm qua đã chứng kiến sự phát triển bùng nổ của dân số Việt Nam (1943: 21 triệu, 1965: 40, 1985: 60, 1990: 66 triệu). 40 năm qua cũng là thời kỳ đen tối của môi trường sống ở Việt Nam. Nhiều học giả ở Việt Nam và cả phương Tây vẫn ngô nhận về nguyên nhân của thảm họa này, họ cho rằng chiến tranh là thủ phạm của chính tám bi kịch.

Trong tài liệu "Hậu quả sinh thái của một cuộc chiến ví dụ Việt Nam" các học giả Đức đã tổng kết được khoảng 5 triệu hecta rừng Việt Nam bị chặt độc mù da cam và bom napalm, bom lân tinh phá hỏng. Diện tích rừng Việt Nam do đó bị giảm từ 19 triệu hecta xuống còn 14 triệu hecta năm 1975. Song diện tích rừng này trên thực tế chủ yếu tập trung dọc theo dãy núi Trường Sơn và cao nguyên Trung bộ, là nơi rất ít dân cư nên trong thời gian sau năm 1975 tới nay ở một số nơi rừng hoang đã hồi phục trở lại. Nhưng từ năm 1975 đến 1990, trong vòng 15 năm diện tích rừng Việt Nam giảm xuống chỉ còn xấp xỉ 8 triệu hecta, trong đó rừng bị tàn phá nặng nhất ở miền Bắc và miền Nam, hai miền dân cư đông đúc nhất. Việc chính quyền và người dân Việt Nam trong vòng 15 năm tự chặt và phá gấp rưỡi diện tích rừng mà bom đạn ngoại bang đã đốt cháy là bằng chứng về một chính sách phát triển kinh tế sai lầm và vô trách nhiệm.

Về nguyên nhân thì tác giả Võ Quý, Thái Văn Trường, Nguyễn Việt, Gillogly, Rambo... đã nêu trong thảo luận của mình khá nhiều, riêng chúng tôi chỉ muốn nêu rõ thêm mặt trái của chương trình kinh tế do đại hội 6 và đại hội 7 Đảng Cộng sản Việt Nam đã gây ra đối với hệ sinh thái ở Việt Nam. Trong những năm gần đây, xuất khẩu của Việt Nam tăng mạnh nhờ vào việc bán dầu thô, gỗ, hải sản và nông sản. Trong các sản phẩm trên ngoài dầu mỏ đang ở giai đoạn tiền khai thác và có một tiềm năng còn dang hứa hẹn thì Q3 nhóm sản phẩm còn lại đều nằm ở giới hạn gần kíet. Hai năm được mệnh danh là "thần đồng kinh tế" 1989, 1990 đã làm mất đi khoảng 800.000 ha rừng nguyên sinh, chủ yếu do nạn buôn lậu xuất khẩu gỗ quý kiêm lời. Người ta còn nhớ đến vụ

Trần Trung Hiếu, thủ trưởng Bộ thương nghiệp đã tự tay ký hàng trăm "quotas" xuất gỗ cho các "công ty" ở các tỉnh phía Nam. Nếu cứ tiếp tục theo tốc độ này thì đến đại hội 8, Đảng có thể bỏ bớt đi một bộ: Bộ lâm nghiệp và thay vào đó là "Bộ công nghiệp duồng khí".

Việc xuất khẩu mỗi năm 2 triệu tấn gạo, tuy có đưa Việt Nam lên hàng thứ 3 về xuất khẩu gạo, song về bình quân thu nhập thì 21,5 triệu tấn lương thực không làm cho 66 triệu dân vượt qua được con số 310 kg/người được bao nhiêu. Do vậy mới xuất khẩu 2 triệu tấn gạo mà cả nước đã lên cơn sốt gạo nhiều lần và ở nhiều tỉnh nạn đói đã hoành hành.

Nông nghiệp Việt Nam một phần vì lạc hậu (thiếu phương tiện và kỹ thuật, thiếu điện, thủy lợi kém) đặc biệt vì người nông dân đã quá chán ngán (trước năm 1989 thì do chính sách hợp tác hóa, nay đã được khoán thuê đất thì giá nông sản lại quá rẻ) nên năng suất lao động vô cùng thấp.

Do vậy mặc dù đầu tư rất nhiều loại giống mới và phân bón, thâm canh tăng vụ, năng xuất bình quân ở Việt Nam là 3 tấn thóc/ha. Ngay tại Việt Nam trong những năm trước 1975 đã có nơi đạt được năng suất 7-8 tấn/ha. Ở những điều kiện còn kém hơn ngày nay.

Những nhà quan liêu ở Hà Nội đã tìm cách khắc phục tình trạng này theo nguyên tắc "lúa tối vì phân". Vì thế mà 6,5 triệu ha ruộng ở Việt Nam được bón bội hơn 3 triệu tấn phân hóa học/năm. Tỷ lệ 500 kg phân/ha cho thấy sự lãng phí lớn về ngoại tệ và dĩ nhiên một sự ô nhiễm lớn đối với nguồn nước (ở châu Âu EC đang hạ chỉ tiêu phân hóa học từ 190 kg xuống còn 170 kg/ha). Đó là chưa kể đến lượng thuốc trừ sâu sử dụng thiếu khoa học ở Việt Nam (đã có thời gian người ta dùng các loại thuốc đã bị nhòm để diệt sâu). Tình trạng này làm cho cá đồng, chim chóc bị tuyệt giông rất nhiều. Đó chỉ là vẫn đe phụ! Vẫn đe chính người ta quan tâm đến lúc này là sản lượng thóc không tăng vì đất đã bị bạc màu và bỏ hoang khá nhiều. Cách gõ bí còn lại là khai hoang, mà khai hoang có nghĩa là phá rừng. Diện tích rừng ngày càng giảm thì úng lụt lại tăng lên và lại làm cho mất mùa. Nếu cái vòng lẩn quẩn này không gõ ra được thì dân ta không những chỉ bị nạn đói de

dọa mà càng ngày càng tiến đến gần ngày tận thế.

Đất nước Việt Nam với gần 3000 km bờ biển, trước năm 1975 đã có tổng sản lượng đánh bắt cá biển là 850.000 tấn/năm (miền Nam 700.000 tấn). Nhưng chính sách phát triển nghề biển XHCN đã dẫn ngành hải sản VN đến trước một thảm trạng: thiếu phương tiện để đánh cá ngoài đại dương. Ngành hải sản Việt Nam chủ yếu đánh bắt ven biển. Đó chỉ chú trọng đến sản lượng, không kiểm soát tiêu chuẩn mực lối nên trong những năm từ 1977 đến năm 1986 người Việt gần như đã ăn hết cá con ở ven biển Việt Nam. Trong những năm gần đây, do mở cửa kinh tế và hợp tác với nước ngoài nên tình trạng này có được giảm bớt. Song nếu coi xuất khẩu hải sản là một nguồn thu chiến lược, trong khi tầm bắt cá ngoài biển còn bị hạn chế và nguồn nước ngọt bị ô nhiễm nặng, sản lượng hải sản nước ngọt cũng bị hạn chế thì nguy cơ "người lớn nuốt cá bé" có thể quay lại đe dọa bờ biển Việt Nam.

Lẽ dĩ nhiên ban lãnh đạo ở Hà Nội muốn thông qua các chương trình xuất khẩu để cứu vãn nền kinh tế trong tình trạng hấp hối. Song đáng lẽ phải mở rộng hơn nữa cánh cửa kinh tế, cải thiện hơn nữa không khí chính trị trong nước, thu hút đầu tư nước ngoài, giải phóng hơn nữa sức lao động và trí tuệ của nhân dân để nâng cao trình độ công nghệ đất nước, tạo ra lượng hàng hóa xuất khẩu đủ sức cạnh tranh trên thị trường thì Đảng chỉ chủ trương cải cách nửa vời cho đỡ căng. Khoảng trống khổng lồ còn lại thì sẽ được bù đắp bằng cách bán tổng bán tháo cho tư bản nước ngoài nguồn tài nguyên của đất nước sau nhiều năm bị chiến tranh tàn phá. Đảng cộng sản đang vô hình chung phạm phải các lỗi lầm của giai cấp phong kiến và tư bản bẩn nước trước kia.

Nói như vậy không có nghĩa là ngừng xuất khẩu tài nguyên ra nước ngoài. Tất cả các nước thế giới thứ ba, đang trên con đường công nghiệp hóa, đều phải coi xuất khẩu tài nguyên là nguồn tích lũy quan trọng. Việt Nam, cho dù hôm nay còn nằm trong khuôn mẫu của chủ nghĩa xã hội giáo điều, trong những năm tới đây cũng sẽ không thoát khỏi con đường phát triển tư bản chủ nghĩa mà những người cải cách và

cơ hội gọi mập mờ là "Kinh tế thị trường", "Kinh tế hàng hóa". Song điều bi kịch là tư bản Việt Nam đã bị lỡ cơ hội, trong khi tư bản quốc tế lại quá hùng mạnh và sẽ chiếm phần lớn trong toàn bộ số vốn đầu tư ở Việt Nam. Khi đó người Việt Nam ta phải được trang bị tốt về ý thức bảo vệ môi trường, Xã hội phải có các phong trào "sinh thái" mạnh và đặc biệt nhà nước phải có chính sách bảo vệ môi trường phù hợp, chặt chẽ thì mới mong cứu đất nước ra khỏi bị bóc lột kiệt quệ.

Nhà nước XHCN hơn 45 năm tồn tại đã tò ra non kém và kìm hãm về mặt này. Non kém vì sự thiển cận dốt nát của cả một hệ thống, đến mức đã biến Việt Nam thành một bãi rác chứa các loại xe ô-tô, xe máy cũ, không đủ tiêu chuẩn sinh thái của Nhật, non kém vì đã tạo nên tình trạng vô chính phủ trong công tác quy hoạch đô thị đến nỗi Hà Nội, Hải Phòng, thành phố Hồ Chí Minh đang bị bụi, rác và nước cống xâm lấn. Kìm hãm vì Đảng và nhà nước không quen nghe ý kiến đối lập. Nếu ngày mai Bộ chính trị quyết định xây dựng tại Bắc Thái một nhà máy điện nguyên tử thì điều đó phải được thực hiện. Ý kiến phản đối của một nhóm công dân nào đó đưa lên không thể chấp nhận được bởi vì họ không thể giỏi hơn Bộ chính trị. Nôm na như vậy cũng có thể hiểu được rằng vấn đề môi trường chỉ được giải quyết và coi trọng trong một xã hội dân chủ với những công dân có ý thức và trí thức được quản lý bởi nhà nước pháp quyền.

Ở các nước láng giềng như Thái-Lan, Philipin chính quyền cũng phạm phải khống ít sai lầm trong chính sách môi trường. Song điều đặc biệt là mặc dù độc tài như Marcos và quân phiệt như các tướng lĩnh Thái, họ cũng phải để cho các phong trào sinh thái hoạt động, thậm chí hoàng tộc Thái Lan tham gia rất mạnh vào phong trào này. Tháng 10-1991 này tại Băng-cốc sẽ tổ chức hội nghị của ngân hàng thế giới bàn về phát triển và đầu tư vào Thái Lan. Tháng 7-1991 hai đại biểu của tổ chức sinh thái phi chính phủ từ Băng-cốc bay sang Köln họp với các bạn Đức nhằm tổ chức lại một hội nghị đối trọng với hội nghị vào tháng 10 tại Băng-cốc.

Những hoạt động "châu chấu đá voi" kiểu cục đoàn đó, dù sao cũng làm cho dư luận thức tỉnh và buộc chính quyền phải xem xét các lý lẽ đó vấn đề môi trường nêu ra trong các đề án của mình. Và nếu điều này cũng xảy ra ở Việt Nam thì có lẽ người Việt Nam ta đã không phải chịu các hậu quả của các công trình kiểu thủy điện Hòa Bình hay Nhiệt điện Phả Lại.

Song để có được điều đó thì không thể chờ đợi đến lúc chính quyền cộng sản quan liêu bị hất đổ hoặc từ từ bỏ dở các nguyên lý lỗi thời của chủ nghĩa Mác-Lênin. Vâ lại người lên nắm quyền sau đó liệu có đủ ý thức và trí thức để quan tâm đến các vấn đề sinh thái không? Tình trạng vô chính phủ trong thời gian chuyển mình cố làm trầm trọng thêm vấn đề môi trường và tài nguyên của đất nước? Trong mọi trường hợp kể cả trong bối cảnh hiện nay, vai trò của nhân dân thông qua các tổ chức xã hội là hết sức quan trọng.

Chúng ta vô cùng trân trọng tiếng nói của các nhân sĩ độc lập, trong các ý kiến họ đã thức tỉnh dư luận trước vấn đề sinh thái (Nguyễn Khắc Viện, Văn Như Cương, Nguyễn Việt,...) đồng thời chúng ta cũng rất ủng hộ hoạt động của các tổ chức phi chính phủ trong nước (Trung tâm N.T., Viện kinh tế sinh thái Hà Nội, Trung tâm nghiên cứu môi sinh thành phố Hồ Chí Minh, Hội cấp thoát nước Việt Nam, Hội làm vườn Việt Nam,...). Công bằng mà nói chính phủ Việt Nam hiện nay cũng không có ý đồ tiêu diệt các tổ chức nghiên cứu sinh thái, chứng nào các nhóm này chưa mang màu sắc chính trị đối lập. Do vậy cộng đồng người Việt ở nước ngoài cũng nên có các hoạt động hướng dẫn, tài trợ xây dựng các cơ sở và các tổ chức hoạt động môi trường thuần túy mang tính khoa học tại Việt Nam. Đây sẽ là các nhân tố tích cực bảo vệ môi sinh trong giai đoạn phát triển kinh tế ồ ạt sau này, đồng thời góp phần nâng cao dân trí trong giai đoạn khó khăn hiện nay. Đó áu cũng là cách thiết thực của chúng ta nhằm giảm bớt nỗi đau của mẹ Việt Nam.

Đức, 10-8-1991

Đào Nhân và Trịnh Thành

Lưu Quang Vũ với tập thơ “Cuốn vở xếp nhầm trang”

Giờ đây đọc lại những bài thơ của anh, tôi càng thấy hiếu anh hơn, xót xa với bao nỗi đắng cay mà anh phải chịu, bao điều chán chường đó vỡ anh đã gửi vào tập thơ riêng, may mắn cho tôi (một người trong số bạn bè của anh) được đọc. Cả tập thơ là tiếng thở dài uất ức, nỗi lòng, bi kịch của một xã hội, số phận của con người hiện diện trên từng trang viết. Hồi ấy đã có người ở giới lãnh đạo gọi những bài thơ của anh là “phản động” và anh đã kiêu hãnh trả lời: “Tôi không thể làm thơ vui khi buồn, khi thất vọng...”

Để tưởng nhớ ba năm ngày mất của anh cùng chị Xuân Quỳnh và cháu nhỏ, tôi xin phép hương hồn anh được giới thiệu một bài thơ trong tập thơ đó, tôi tin rằng anh sẽ vui lòng với sự đường dội này khi bài thơ của anh đến với bạn đọc.

T.N.T.

Anh Đã Mất Chi? Anh Đã Được Gì?

Phải chăng anh đã mất giấc mơ
Mất tiếng chim kêu mất mùa đứa chín
Anh mất cả mây trời qua lòng giếng
Mất tiếng gà hẻm núi mất cơn gió.

Anh mất chợ đông phố nhỏ bờ sông
Niềm vui thơ ngây và con thuyền buồm trắng
Mất dom đóm đêm sâu, mất mùa mận đỏ
Mất cây bàng trụi lá lúc sang đông.

Giờ lạnh tanh anh chẳng còn xao động nữa
Không nỗi buồn cay đắng không niềm vui
Khổ đau hôm nay không giống đau khổ cũ
Và nỗi lo âu cũng khác hẳn xưa rồi.

Anh đã cho rất nhiều, cho tất cả niềm tin
Người ta chê anh nhiều lùi luyến quá
Anh gắng gượng quên đi anh gạt bỏ...
Bao điều kỳ chân thực thuộc về anh

Đến những người anh tin giờ cũng đổi thay
Tôi nụ cười cũng phải dần đo
Vâng! Người già có cái buồn của người già
Những người trẻ có cái buồn chẳng trẻ.

Ừ! Thì ngắn ngắt anh dành nhận thế
Giọt lệ trong có tui hổ gì đâu
Anh chưa biết dâng đời những niềm vui thịn soạn
Nỗi buồn chân thành đời không nhận sao em?

Tâm
Sự
Người
Chết

Có ai đến mộ thăm tôi
Hãy lắng nghe lời một người đã khuất
Từ đây mồ vong đến giữa tràn gian

Tôi chết đi không êm ái, thanh nhàn
Như cái chết của hàng ngàn người khác
Tôi đã chết vì bàn tay tội ác
Của những người chia thế giới làm đôi
Cuộc chiến tranh này tuy đã qua rồi
Vành tang trắng bên lá cờ độc lập
Và quanh tôi là bãi xương tràn ngập
Xác lính cộng hòa bên lính giải phóng quân.

Những người đến mộ thăm tôi
Có ai hiểu vì sao tôi chết?
— Tôi đã chết vì đói nghèo bệnh tật
Trong những năm ròng tìm tới tương lai
Đứng xây mãi mà chẳng thấy lâu dài
Mục tiêu lớn trót chọn nhầm sách lược
Tôi đã chết vì tình thần bạc nhược
Chịu cúi đầu trước “dày tố” quyền uy
Họ kêu gào phải đổi mới tư duy
Và tự do, và noi vòng dân chủ
Mòn khuyển khích tay săn sàng chụp mũ
Súng đạn, lao tù đối địch tình yêu

Những người đến mộ thăm tôi
Có ai hiểu vì sao tôi chết
— Tôi chết vì bạn hữu đã thờ ơ
Vì anh em, hàng xóm đã chần chờ
Không hợp sức cùng giang tay hộ thế
Sự bàng quan ngấm sâu vào cơ thể
Để nhân tình thế thái mãi dần phai
Đời đau thương mà sao cứ an bài
“Tim hạnh phúc trong một tà áo đẹp”(*)
Cam chịu sống trong căn phòng chật hẹp
Giữa tòa nhà nghiêng ngả chốn cuồng phong

Tôi muốn nói với những người đang sống
Phải làm gì để khỏi chết như tôi!

B.Bystrica đầu tháng 7/91

(*) ý thơ Chế Lan Viên

Anh đã khổ đau khổ đau dài hơn số tuổi
Vẫn trong lành khi em đến cầm tay
Và nếu mất em rồi
Vẫn còn đời mất của em.

Lưu Quang Vũ.

HÀNH TINH ĐẦU TIỀN NGOÀI HỆ MẶT TRỜI NHƯNG KHÔNG PHẢI CHỈ MỘT

Trong khi nghiên cứu một ngôi sao đã tàn lụi và quay tít với tốc độ cực nhanh, được gọi là pulsar, các nhà bác học tại trường Đại học tổng hợp Manchester (Anh) phát hiện rằng những ngôi sao này nhanh chậm một cách đều đặn trong vòng 6 tháng. Sau thời gian quan sát 18 tháng và so sánh kết quả với mô hình toán học, họ kết luận rằng kể cả gây ra sự thất thường đều đặn đó là một hành tinh quay quanh ngôi sao với chu kỳ đúng bằng 6 tháng. Các nhà khoa học nói rằng hành tinh này ở gần sao kim như ở gần mặt trời vậy, do đó rất khó quan sát chúng như là hai thiên thể riêng biệt bằng kính thiên văn. Trọng lượng của hành tinh này gấp khoảng 10 lần trọng lượng trái và nó quay theo một quỹ đạo gần tròn.

Bản thân pulsar này được phát hiện năm 1985 ở khoảng cách 30 nghìn năm ánh sáng từ hệ mặt trời. Nếu những kết quả trên được khẳng định thì đây sẽ là hành tinh đầu tiên được tìm thấy ngoài gia đình hệ mặt trời, các nhà khoa học tin rằng trên đó hoàn toàn không có sự sống. Nhưng vẫn chưa hết. "Có một cái gì đó rất nực cười chung quanh ngôi sao này", một trong số những "cha đẻ" của hành tinh này nói "thực sự chúng tôi vẫn chưa hiểu hết tất cả, có thể đó là một hành tinh nữa như sao Mộc hay sao Hỏa tồn tại với chu kỳ quỹ đạo 20 năm, nó làm cho mô hình chúng tôi chưa thực sự hoàn hảo". Chúng ta hãy chờ xem.

(International Herald Tribune, 26-7)

Lê Thanh Việt lược dịch

THỰC TẬP TẠI VIỆT NAM

Lần đầu tiên kể từ khi kết thúc chiến tranh, sinh viên Mỹ sẽ được phép học tập tại Việt Nam. Một tổ chức trao đổi sinh viên của Mỹ, Khoa Experiment in International Living, đã được sự đồng ý của cả Hà Nội lẫn Washington để tiến hành một chương trình thực tập tại trường đại học tổng hợp Hà Nội vào mùa thu này. Bởi vì Hoa Kỳ vẫn chưa có quan hệ ngoại giao với Việt Nam, cuộc thực tập trên cần phải có một "giấy phép được quan hệ với kẻ thù" (license to trade with the enemy). Năm tới chương trình này sẽ bao gồm cả thành phố Hồ Chí Minh.

(Newsweek 29.7)

ĐIỀU NGẠC NHIÊN PHIỀN TOÁI

Những du khách ra đi từ sân bay Tân Sơn Nhất thành phố Hồ Chí Minh tháng vừa rồi gặp phải một điều phiền toái là những máy quay phim và máy ảnh của họ để trong vali bỗng dừng "biến mất" sau khi bị kiểm tra bằng máy rời của hải quan. Ngoài ra một số người còn than phiền rằng những nhân viên nhà nước đánh giá các món quà lưu niệm nhỏ bằng sứ, đồng, sơn mài... như là tài sản quốc gia cần phải khai báo trước khi xuất khẩu. Nếu ai đó có lỡ quên thì hình phạt cho kẻ vi phạm có khi lên đến 100 đô la.

(Time, 15.7)

(Lê Thanh Việt lược dịch)

NHỮNG TIỀN ĐOÁN BÍ HIỂM

Như mọi người đều biết, rất hiếm khi xảy ra động đất ở Vương quốc Anh. Song điều này đã xảy ra vào cuối năm 1978. Trên chuyến tàu hỏa về hướng Perth (Scotland), người ta giữ lại một thanh niên vô nghề nghiệp vì anh ta không có vé. Anh tự nhận mình là Edward Pearson, người Welsh và làm nghề tiên đoán. Lúc bị hỏi, anh ta nói: vì vội vã đến Luân Đôn gặp những nhà chức trách để nhắc họ rằng sắp có một trận động đất lớn ở Glasgow, nên anh không kịp mua vé.

Tờ báo "Courier And Advertiser" ra ngày 6/12 đã đăng câu chuyện về Edward Pearson với tít lớn: "Nhà tiên đoán di lậu vé!"

Gần ba tuần sau, các độc giả của tờ báo bừng tỉnh vì một trận động đất vô cùng lớn. Nhà cửa đổ hàng loạt tại Glasgow và các thành phố lân cận ở Scotland.\

LINH CẨM

- Helen, con có đấy không? Mở cửa cho mẹ!

Vào 5h sáng một ngày xuân năm 1979, Helen Tillotson bừng tỉnh vì tiếng gõ cửa và người gọi. Cô ra mở cửa một cách ngáy ngủ, và nhận ra mẹ mình. Bà sống trong một ngôi nhà đối diện với mặt bén kia của khu phố cô đang sống.

Helen không hiểu gì cả, khi bà mẹ hỏi vừa rồi cô qua bên bà làm gì. Cô cố chứng minh cho mẹ rằng tối qua cô về nhà muộn, cô ngủ đến tận bây giờ, khi nghe tiếng gõ cửa, và cô hoàn toàn không có ý qua chỗ mẹ cô.

- Nhưng mẹ thấy con mà! Mẹ còn nói chuyện với con nữa! Bà mẹ không chịu và nói rằng cách đó một chút, bà gặp cô, cô bảo bà hãy sang nhà cô ngay và đừng hỏi han gì cả.

Một tiếng nổ kinh khủng chấm dứt cuộc cãi cọ giữa hai người. Phía bên kia phố, trong khu nhà bà mẹ ở, đường hầm dẫn khí đối bị vỡ và làm cháy cả tòa nhà.

Các nhân viên cứu hỏa và cảnh sát đều cho rằng bà mẹ hẳn đã chết nếu không cảm thấy cô con gái mình gọi sang nhà cô.

SỰ TRÙNG LẬP

Kiêu căng, tự phụ, keo kiệt và nguy hiểm là bản tính các nhân vật chính của cuốn tiểu thuyết mang tên vụ đắm tàu "Titan" do Morgen Ribertson viết và được xuất bản năm 1898. Cuốn tiểu thuyết kể về chuyến đi đầu tiên của chiếc tàu mang tên Titan trên biển Atlantik. Nhưng kế thiết kế và chế tạo tàu đã tuyên bố ngạo nghễ rằng nó không thể chìm được. Trong sách, ngay trong lần đi đầu tiên chiếc tàu đâm phải một dãy núi băng và chìm nghỉm cùng vô số hành khách của nó.

... 14 năm sau, Titanic, chiếc tàu hơi nước lớn nhất thế giới thời bấy giờ được chế tạo, và những kẻ làm ra nó cũng khẳng định rằng nó không thể đắm được. Ngay trong lần đi đầu, con tàu chạm phải một dãy núi băng và đắm cùng nhiều hành khách trên đó.

Chẳng phải bình luận nhiều, chúng ta hãy so sánh những điểm tương đồng giữa chiếc tàu Titan tưởng tượng năm 1898 và Titanic, chiếc tàu thực tại bị tai nạn thảm khốc 14 năm sau (trong ngoặc là các số liệu của Titanic)

- Thời gian xảy ra vụ đắm tàu: tháng 4 (cả hai tàu)

- Số thủy thủ và hành khách trên tàu: 3000 (2207)

- Trọng lượng tàu 75000 tấn (66000 tấn)

- Chiều dài: 800 bước (822,5 bước)

- Số xuồng cứu thương: 24 (20)

- Vận tốc: 25 hải lý /giờ (20 hải lý/giờ)

K.N. (dịch)

(Theo "The Unexplained Mysteries of Mind Space and Time" và Martin Ebon "Prophecy In Our Time")

Chú thích: 1 foot (bước) = 30,48 cm
nautical mile (hải lý) = 1845,96m

Hộp thư bạn đọc

* Phạm Thúy Nga, Thụy Sĩ

”...Trong tôi thiếu vắng Diễn Đàn như thiếu vắng một người tri kỷ”. Nhận thư bạn chúng tôi thấy không “lẻ loi” trong công việc bé nhỏ của mình. Nghe nói, ở Thụy Sĩ phong cảnh nên thơ lẩm phải không? Nếu có thể thư sau Thúy Nga tả cảnh cho bọn này chiêm ngưỡng nhé. Thân mến.

* Bạn Bảo Châm, Đức

”...Tuổi trẻ Việt Nam với sự nhạy cảm của thời cuộc, trước nỗi thống khổ của người dân và bản thân sẽ trở thành lực lượng đi đầu trong phong trào đấu tranh chung này, lực cảm mạnh nhất tất nhiên là bộ máy lãnh đạo ĐCSVN già nua, bảo thủ với hệ tư tưởng Mác Lê giáo điều và tầm nhìn tối tăm hạn hẹp họ đã sô đầy cả dân tộc ta xuống vũng lầy...”

Bảo Châm ạ, chắc bạn cũng nghĩ rằng, những vị ”lãnh đạo già nua, bảo thủ với hệ tư tưởng Mác Lê giáo điều” đó, cách đây nửa thế kỷ, cũng đã là ”tuổi trẻ” như chúng ta với ”sự nhạy cảm thời cuộc trước nỗi thống khổ của nhân dân và bản thân”. Rất mừng vì bạn đã đặt ra một đề tài mà nhiều người trong thế hệ chúng ta đang quan tâm ”Thế hệ trẻ Việt Nam: Hãy vượt lên chính mình”. Mong rằng trong các số tới, sẽ có nhiều bài viết về đề tài này, Diễn đàn trông chờ những bài viết ”già” hơn của bạn. Xiết chắt tay nhẹ, những trăn trở nho nhỏ của chúng ta đang hướng về một nỗi đau lớn: liệu thế hệ chúng ta có thể lặp lại ”cái lầm to của thế kỷ” nữa hay không? (mượn lời thơ Nguyễn Chí Thiện). Các vị ”tuổi trẻ” xưa cũng hăm hở ”là lực lượng đi đầu” để rồi bảo thủ, độc đoán bắt ”một dân tộc trải qua hơn bốn ngàn năm lịch sử mà nay phải rên xiết trong đói nghèo lâm than, lấp ló trước thảm họa diệt vong văn hóa...”.

* Bạn Ngô Hà, Brno

”Thôi về đi em cho con tàu lăn bánh

Sân ga chiều gió lạnh lảm thay”

Gặp được ý thơ của Léc-môn-tốp trong bài thơ ”Phút này trên sân ga” của bạn, muốn hỏi nhỏ một câu: Cái lạnh ở đây là cái lạnh của ông trời, hay cái lạnh trống vắng khi chia tay với người mà mình yêu, cho biết nhé. Thân mến.

* Bạn Trần Anh Chương, Canada

Tiếc quá, mới gặp nhau có một lát thôi, chưa tâm sự được gì nhiều. Anh bạn gửi qua làm bọn mình thấy ”xinh trai” hơn người thật, đã nhận được bài viết về chuyến đi của bạn, hẹn ngày gặp lại. Thân mến, sẽ có thư riêng.

* Bé Bi, Đức

Mong

Như có ai đào một con sông ngay sau lưng tôi
Bận ấy chia tay
Tôi ngoài cổ gọi đò hoài chặng được
Mờ mờ phía bờ kia
Là nhớ thương neo thuyền bên ký ức
Gió thổi ngược chiều cút cỏi.

Có cái gì nghèn nghẹn ở trong tôi
Như chén biệt ly uống rồi chưa kịp nuốt
Giọt lệ nhòa
Xóa đường về heo hút
Tôi đi...

Xa mái rạ gầy, Quyên nước nở ven đê
Tôi chợt nhận ra rằng một nửa mình đã mất
Tháng năm vất vưởng với cái vui hành khát
Tôi nhin dè từng chút nhỏ hương quê.

Mong còn cào, nhưng lại sợ đường về
Như con chó nhớ nhà sợ đòn roi của chủ
Trên đồi hoang nó đêm nay không ngủ
Trong cô tịch lạnh lùng khe khẽ cất tiếng rên.

Praha Thu '91
Cù Lần

Nhận được thư của bé, các anh trong ban biên tập rất vui, thòi xin bé Bi giàn máy tính trong katalog vậy, được chứ? Bé Bi viết thư còn sai lỗi chính tả nhiều quá, giỏi tiếng Đức nhưng đừng quên tiếng Việt nhé. Găng học giỏi, ngoan, đá bóng tốt, đừng nhõng nhẽo mẹ như con gái. Khi nào có thời gian qua Tiệp chới với các anh, sẽ trả lời cho bé Bi câu hỏi từ hôm trước về lịch sử Việt nam: ”Triều đại nào dài nhất, và ông vua nào công minh nhất?”, khi qua nhớ mang theo kẹo chocolate vì các anh thích ăn đồ ngọt của trẻ em lấm. Yêu mến.

* Anh Đỗ Quyên, báo Cảnh én, Đức

Được thư của anh và những đề nghị ủng hộ và hợp tác với các bạn ở Liên xô. Diễn Đàn sẽ cố gắng làm theo khả năng của mình. Sẽ có thư riêng. Gửi lời chào tới anh và các bạn ”đồng nghiệp”. Chúc cánh én bay cao và bay xa (nhưng sớm bay về báo mùa xuân trên đất Mẹ). Thân.

Phạm Đức,(Hà Lan)

Như anh viết: "Cái quý nhất ở đây là tấm lòng của mọi người đối với dân tộc, quê hương", tình yêu ấy ở mỗi chúng ta chắc chắn sẽ làm được ước mơ cho một Việt nam dân chủ, hạnh phúc, ấm no, có phải thế không bạn? Thân mến.

Anh Thơ (Teplice):

Mong Thơ đừng buồn, vì còn có nhiều dịp đến với Diễn Đàn mà, nghe giọng văn đã thấy mến lắm rồi. Thân.

Đỗ Văn Đức (Subic):

"Cám ơn Diễn Đàn, Điểm Tin Báo Chí, Thời Mới đã trao tặng tôi một hành trang mà tôi sẽ mang theo suốt trong những năm sau này". Lá thư chia tay của bạn dành cho Diễn Đàn làm chúng tôi xúc động và thấy mình vẫn chưa làm được gì nhiều, hẹn gặp lại nhau trên quê hương thân yêu. Tạm biệt.

Lão Hạc (Morava):

Diễn Đàn rất buồn khi nhận thư biết Lão Hạc chuẩn bị về làng Vũ đại, nơi mà Bá Kiến vẫn còn tồn tại, hy vọng một ngày không xa làng Vũ đại sẽ ấm êm hạnh phúc, những Lão Hạc, Chí Phèo, Thị Nở sẽ được sống với đúng nghĩa con người. Thương mến.

Thu Hồng (Đức):

Sao lại thế hở Thu Hồng? Diễn Đàn sẽ tiếp tục gửi báo đến cho bạn, chẳng muốn chia tay với Thu Hồng đâu, vì còn nhiều lưu luyến, mất tiền chưa phải là mất hết, Diễn Đàn chỉ sợ mất người tri kỷ thôi. Vui lên nhé.

Đỗ Minh Công (Brno):

Diễn Đàn sẽ không phụ lòng bạn và sẽ giữ mãi tiếng nói tự do dân chủ trong tư tưởng và hành động của mình. Thân mến.

Trần Khoa (Bungaria):

Để được quyền nói thẳng nói thật ở Việt nam vẫn còn là mơ ước của bao người, sẽ trao đổi bằng thư riêng với bạn. Mong nhận được nhiều bài viết của bạn.

Tuấn Anh (Nitra Crenova):

Bạn không phải "cầm phẩn" vì cơ quan đại diện của "nước mình" thiếu trách nhiệm với cộng đồng, vì đó là chuyện thường ngày. Mong gặp bạn để trao đổi. Thân ái.

Vương Lê Vân (Đức):

"Thôi dành như chiếc lá
Vô tình lặng lẽ trôi."

Muốn có đôi lời với bài thơ nhỏ của bạn, đã đến lúc thế hệ chúng ta không thể để mặc mình như chiếc lá vô tình lặng lẽ trôi theo dòng đời. Hãy cùng nhau giành lại cuộc sống cho chính mình, và cho mùa xuân quê hương hồi sinh trở lại. Thân mến.

Đoàn Kết (Bratislava):

Những gì mà bạn gọi là "bản văn" trên Tập san quê hương được trả nhuận bút khá hậu hĩnh đấy. Trong hoàn cảnh thất nghiệp đồng loạt của nước ta hiện nay cũng mừng cho họ vì ít nhất đó cũng là một cái nghề. Để cho những người viết ấy "nhàn cư" âu chừng còn rắc rối hơn. Mong nhận được thư thường xuyên. Tạm biệt.

Hoài Văn (Pháp):

Diễn Đàn nhận đều những bài mà chị gửi. Sẽ có thư riêng tới chị.

Hà Quỳnh phụ trách

**from Trần Hồng Hà
Kolej Strahov XI/42
Praha 6 16000
Czechoslovakia**

To